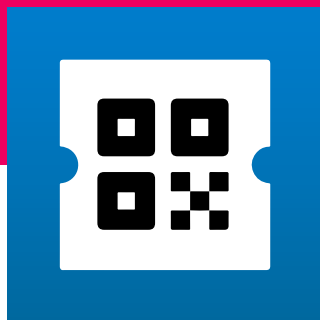

Evaluatie CoronaCheck

De digitale ondersteuning van het coronatoegangsbewijs

Datum: 7 december 2021

Prof. dr. Wolfgang Ebbers
Prof. dr. Job van Exel
Prof. dr. Lotty Hooft
Dr. Joris van Hoof
Dr. Esther Metting

Samenvatting

Het doel van het coronatoegangsbewijs als voorwaarde voor deelname aan specifieke activiteiten is om de samenleving op verantwoorde wijze open te houden in een periode dat de vaccinatiegraad nog ontoereikend is. De gedachte is dat door het coronatoegangsbewijs het risico op besmetting zodanig verlaagd kan worden, dat beperkende maatregelen kunnen worden versoepeld of losgelaten en sneller toegang kan worden gegeven tot bepaalde voorzieningen of activiteiten. Hiertoe is een digitale applicatie voor het coronatoegangsbewijs ontwikkeld: CoronaCheck.

CoronaCheck kent twee belangrijke gebruikersgroepen. Ten eerste burgers die met de CoronaCheck-app horeca, evenementen of andere activiteiten willen bezoeken. Ten tweede controleurs die met de CoronaCheck Scanner-app controleren of bezoekende burgers een geldig coronatoegangsbewijs hebben om binnen te treden. De controleurs moeten daarbij via identiteitscontrole vaststellen dat het Corona toegangsbewijs ook echt hoort bij de burger die het bewijs laat zien.

Voor u ligt het overzicht van de belangrijkste conclusies die getrokken kunnen worden uit drie verschillende deelonderzoeken waarmee de afgelopen maanden het gebruik en verschillende effecten zijn geëvalueerd van de CoronaCheck-aanpak als digitale ondersteuning van het coronatoegangsbewijs. Het veldwerk voor de deelonderzoeken liep van maart 2021 tot en met september 2021. De laatste analyses en het opstellen van de deelrapportages en eindrapportage vonden plaats in oktober en november 2021.

Het in kaart brengen van epidemiologische effecten maakte geen onderdeel uit van deze evaluatie. Daarmee kan met deze evaluatie dan ook geen uitspraak worden gedaan over de epidemiologische werking van het coronatoegangsbewijs.

De drie deelonderzoeken leverden reeds gedurende de evaluatieperiode regelmatig inzichten op die gedeeld zijn met het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en die via het ministerie zijn gecommuniceerd aan de Tweede Kamer via twee tussenrapportages in respectievelijk juli en augustus 2021. Nu de deelonderzoeken volledig zijn afgerond, leveren ze ook drie overkoepelende inzichten op. Deze worden hieronder verder toegelicht. De overkoepelende inzichten gaan over:

- Draagvlak voor CoronaCheck als coronatoegangsbewijs bij Testen voor Toegang;
- Testbereidheid in relatie tot Testen voor Toegang;
- Handhaving en controle van CoronaCheck als coronatoegangsbewijs bij Testen voor Toegang.

Draagvlak voor CoronaCheck

Wat het draagvlak betreft, valt op dat steeds meer mensen bekend zijn met CoronaCheck en CoronaCheck zijn gaan gebruiken als coronatoegangsbewijs. Daarnaast zijn veel mensen die gevaccineerd zijn bereid om zich te laten testen voor uiteenlopende activiteiten: dat geldt het sterkst voor internationale reizen en grotere evenementen. Bovendien vindt iets meer dan de helft van de mensen die gevaccineerd zijn dat CoronaCheck op zoveel mogelijk plaatsen gebruikt moet worden.

Aan het begin van de evaluatie kwam aan het licht dat er substantiële groepen burgers en bedrijven waren die niet kunnen omgaan met CoronaCheck, bijvoorbeeld vanwege laaggeletterdheid, beperkte digitale vaardigheden of door moeilijk vindbare informatie. Dat kan in ieder geval als ongewenst effect hebben dat groepen mensen deels of volledig worden uitgesloten van sociale activiteiten of voor deelname aan bepaalde sociale activiteiten afhankelijk worden gemaakt van anderen die wel digitaal vaardig zijn. Hier zijn inmiddels diverse verbeteringen op doorgevoerd, waaronder het papieren coronatoegangsbewijs en hulp via openbare bibliotheken en ouderenbonden.

Er is ook een groep die geen gebruik wil maken van het coronatoegangsbewijs om principiële redenen. Dit geldt het sterkst voor mensen die niet gevaccineerd zijn of voor mensen die nog twijfelen over vaccinatie. Zo vinden de meeste mensen binnen deze twee groepen niet, in tegenstelling tot de groep die gevaccineerd is, dat CoronaCheck op zoveel mogelijk plaatsen moet worden ingezet. De eerste twee groepen zijn ook beduidend minder bereid om zich te laten testen om toegang te krijgen tot activiteiten. Deze groepen zijn gedurende de meetperiode in omvang kleiner geworden, maar lijken langzaam in omvang te stabiliseren.

Tussen juni en september zijn mensen op veel aspecten van Testen voor Toegang minder positief geworden. Zo nam het percentage dat (zeer) positief was over het plannen van een afspraak voor een test, de reistijd naar de testlocatie en het afnemen van de test aanzienlijk af. De tevredenheid over wachttijd, controle en communicatie rond evenementen bleef redelijk stabiel, maar wat betreft de controle op de coronamaatregelen liep de tevredenheid wat terug. Desondanks was men over het algemeen (zeer) positief over een bezocht evenement en het eigen gevoel van veiligheid. Een belangrijk punt van aandacht is wel dat een substantieel deel van de bevolking bang is dat CoronaCheck leidt tot een tweedeling in de maatschappij.

Tot slot nog het draagvlak voor het betalen voor de testen via Testen voor Toegang. Het aantal mensen dat niet wil betalen voor Testen voor Toegang voor een activiteit die ze graag zouden doen, was aan het einde van de zomer enigszins hoger dan aan het begin van de zomer. Een mogelijke verklaring hiervoor is de toegenomen vaccinatiegraad en het gegeven dat naast aanvankelijk alleen testen ook 'volledig gevaccineerd zijn' ondertussen een grondslag is geworden voor het coronatoegangsbewijs.

Testbereidheid in relatie tot Testen voor Toegang

Een van de beoogde effecten van CoronaCheck als digitale ondersteuning van het coronatoegangsbewijs is dat het bijdraagt aan de testbereidheid van mensen.

Wat opvalt, is dat mensen die gevaccineerd zijn veel sterker van mening zijn dat CoronaCheck bijdraagt aan testbereidheid dan mensen die niet gevaccineerd zijn. Daarnaast valt op dat er een hogere testbereidheid is bij mensen die gevaccineerd zijn dan bij mensen die niet gevaccineerd zijn. Dat geldt binnen de groep van niet-gevaccineerden zowel voor de mensen die twijfelen over vaccinatie als voor mensen die niet gevaccineerd willen worden. Verder valt op dat bij mensen die niet gevaccineerd zijn de testbereidheid voor veel activiteiten de afgelopen maanden verder daalde. Wel zijn er enkele uitzonderingen, waaronder reizen naar het buitenland voor vakantie en het bezoeken van een festival, pretpark of dierentuin.

Als het gaat om het antwoord op de vraag hoe zich na de invoering van het coronatoegangsbewijs de testbereidheid ontwikkelde, kan in ieder geval worden gezegd dat er een hogere testbereidheid is onder mensen die gevaccineerd zijn dan onder mensen die niet gevaccineerd zijn. Daarbij kan vooralsnog ook worden gesteld dat de testbereidheid onder de groep van gevaccineerde mensen de afgelopen maanden stabiel is gebleven, maar daalde onder de groep twijfelaars en mensen die zich niet willen laten vaccineren. Dat de testbereidheid stand lijkt te houden onder de groep gevaccineerden is opvallend. Immers kan ook beredeneerd worden dat vaccineren de bereidheid om te testen voor het coronatoegangsbewijs juist doet verminderen.

Handhaving en controle van CoronaCheck

Een grote meerderheid van de mensen die in de afgelopen maanden naar een Testen voor Toegang- of FieldLab-evenement is geweest, geeft aan zich volledig aan alle regels en maatregelen te hebben gehouden bij het testen, bij de toegangscontrole en tijdens een evenement. Gedurende de maanden juni tot en met september is het aandeel mensen dat aangeeft zich in het dagelijks leven meestal of altijd aan de aanbevolen voorzorgsmaatregelen te houden enigszins gedaald en is het aantal mensen dat zich soms dan wel zelden of nooit aan de maatregelen houdt enigszins gestegen.

Een aanzienlijk deel van de mensen denkt dat het (zeer) makkelijk zou zijn om zonder coronatoegangsbewijs het evenement waar ze zijn geweest te bezoeken. Dit beeld wordt ondersteund door mystery guest-onderzoek waaruit bleek dat er, zeker in de beginperiode, veel misging bij de controle van het coronatoegangsbewijs en het identiteitsbewijs aan de deur. De maanden erna zijn de controles weliswaar verbeterd, maar de controle van het identiteitsbewijs en vooral ook de controle op of de persoonskenmerken op het identiteitsbewijs overeenkomen met die op het getoonde scherm na het scannen van de QR-code kan nog steeds beter. Daarnaast kan niet onvermeld blijven dat dit ook regelmatig wordt onderstreept door voorvallen die al dan niet via de pers in de openbaarheid komen. Steeds vaker geldt dan ook de roep om strengere handhaving en bogen ook het ministerie van VWS en het OMT zich over deze kwestie in het 128e OMT-advies.

In vragenlijstonderzoek gaf een zeer beperkt aantal mensen aan de afgelopen periode geen QR-code, een valse QR-code of de QR-code van iemand anders te hebben gebruikt. Alhoewel deze groep door de tijd heen steeds kleiner is geworden, ging het bij de laatste meting in september nog steeds om 1,7% tot 2,3% van de respondenten. Daarmee leidt dit onderzoeksresultaat tot een voorzichtig, indicatief beeld dat er mogelijk enkele tienduizenden mensen fraude of misbruik plegen met CoronaCheck. Dit beeld sluit aan bij de berichtgeving in de media over hoe en hoeveel vervalste QR-codes er werden en worden gedeeld.

Het is om twee redenen van belang dat fraude voortdurend wordt aangepakt en dat er goed gecontroleerd wordt op zowel het bewijs van niet-besmettelijkheid zelf (de 'groene vink') als de bijbehorende identiteitsgegevens. De eerste en meest voor de hand liggende reden is dat met een fraudebestendige en goede toegangscontrole de kans op besmettingsrisicovolle ontmoetingen verder omlaag wordt gebracht, waarmee de samenleving voor samenkomsten van groepen mensen relatief veilig open kan blijven. De tweede reden is dat een ruime meerderheid (iets meer dan 60%) vindt dat slechte controles bij de ingang van activiteiten het draagvlak voor het coronatoegangsbewijs negatief zouden kunnen beïnvloeden. Bovendien vindt een ruime meerderheid (een kleine 60%) dat Testen voor Toegang-locaties waar veel besmettingen bijkomen gesloten moeten worden. Volgend hierop kan de conclusie worden getrokken dat fraudebestrijding - en goede controle en handhaving daarop - bijdraagt aan het draagvlak voor en de werking van het coronatoegangsbewijs. Het is in lijn hiermee van belang dat hierop wordt ingegrepen, zoals door de Minister van VWS wordt gedaan, en dat hierover wordt gecommuniceerd.

Inhoud

Samenvatting	2
1. Inleiding	5
1.1 Werkwijze	5
1.1.1 Onderzoek testbereidheid	6
1.1.2 Nalevingsonderzoek tijdens evenementen	6
1.1.3 Procesevaluatie	6
1.2 Tijdlijn	7
1.3 Leeswijzer	9
2. Bevindingen	10
2.1 Adoptie	10
2.2 Gebruik	11
2.3 Direct beoogde effecten	13
2.3.1 Verlenen van toegang op basis van een coronatoegangsbewijs	13
2.4 Indirect beoogde effecten	13
2.4.1 Coronatoegangsbewijs en testbereidheid	13
2.4.2 Meningingen over rol coronatoegangsbewijs bij vaccinatiebereidheid	21
2.4.3 Overige verwachtingen van CoronaCheck naar vaccinatiestatus	23
2.5 Niet beoogde effecten	25
2.5.1 Verslapping compliance nog geldende maatregelen	25
2.5.2 Uitsluiting of stigmatisering	26
2.5.3 Misbruik van CoronaCheck	26
2.6 Gebruikerskenmerken	28
2.6.1 Drijvers en drempels ten aanzien van adoptie en gebruik CoronaCheck	28
2.6.2 Kwaliteit van het proces van testaanvraag en controle	29
2.6.3 Communicatie omtrent CoronaCheck	29
3. Conclusies	30
3.1 Draagvlak voor CoronaCheck	30
3.2 Testbereidheid in relatie tot Testen voor Toegang	31
3.3 Handhaving en controle van CoronaCheck	31
4. Literatuurlijst	33
Bijlage 1: tussenrapportage juli 2021	34
Bijlage 2: tussenrapportage augustus 2021	34

1. Inleiding

Het doel van het coronatoegangsbewijs (CTB) als voorwaarde voor deelname aan specifieke activiteiten is om de samenleving op verantwoorde wijze open te houden in een periode dat de vaccinatiegraad nog ontoereikend is. Aanvankelijk, vanaf 1 juni 2021, kon een geldig coronatoegangsbewijs alleen worden verkregen met een negatief test resultaat. Vanaf 24 juni 2021 werden het vaccinatiebewijs en het herstelbewijs tevens grondslagen voor het verkrijgen van een coronatoegangsbewijs. De gedachte is dat door het coronatoegangsbewijs het risico op besmetting zodanig verlaagd kan worden, dat beperkende maatregelen kunnen worden versoepeld of losgelaten en sneller toegang kan worden gegeven tot bepaalde voorzieningen of activiteiten. Hiertoe is een digitale applicatie voor het coronatoegangsbewijs ontwikkeld: CoronaCheck.

CoronaCheck kent twee belangrijke gebruikersgroepen. Ten eerste burgers die met de CoronaCheck-app horeca, evenementen of andere activiteiten willen bezoeken. Ten tweede controleurs die met de CoronaCheck Scanner-app controleren of bezoekende burgers een geldig coronatoegangsbewijs hebben om binnen te treden. De controleurs moeten daarbij middels identiteitscontrole vaststellen dat het Corona toegangsbewijs daadwerkelijk hoort bij de burger die het bewijs laat zien.

Voor u ligt het overzicht van de belangrijkste conclusies die getrokken kunnen worden uit verschillende deelonderzoeken waarmee de afgelopen maanden het gebruik en verschillende effecten zijn geëvalueerd van de CoronaCheck aanpak als digitale ondersteuning van het coronatoegangsbewijs. Tegelijk verwijzen we voor meer verdieping ook naar de afzonderlijke onderzoeksrapporten die als bijlagen bij dit rapport worden meegeleverd.

De evaluatie van de CoronaCheck-applicaties is uitgevoerd door een team met experts vanuit verschillende disciplines. Het team, onder leiding van Prof. dr. Wolfgang Ebbers (Erasmus Universiteit Rotterdam), bestaat verder uit Prof. dr. Job van Exel (Erasmus Universiteit Rotterdam), Prof. dr. Lotty Hooft (UMC Utrecht), Dr. Esther Metting (Rijksuniversiteit Groningen en Universitair Medisch Centrum Groningen) en Dr. Joris van Hoof (Universiteit Twente).

De evaluatie richtte zich met name op aspecten van de adoptie en het gebruik, en verschillende beoogde en niet-beoogde effecten van de inzet van digitale applicatie. Het in kaart brengen van epidemiologische effecten maakte geen onderdeel uit van deze evaluatie¹. Daarmee kan met deze evaluatie dan ook geen uitspraak worden gedaan over de epidemiologische werking van het coronatoegangsbewijs.

1.1 Werkwijze

Ter voorbereiding op de evaluatie zijn in de periode maart – mei 2021 een aantal Fieldlab- en pilot-evenementen geobserveerd (gedrag van bezoekers, incheckprocedure, gebruik van de check-app en scanner-app), zijn mystery guests ingezet en zijn bezoekers en controleurs geïnterviewd. Daarnaast zijn interviews gehouden en gesprekken gevoerd met burgers, medewerkers van bedrijven en betrokken organisaties waaronder ANBO, PHAROS, Stichting Open Nederland, de Koninklijke bibliotheken en het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS). Vervolgens is er een eerste evaluatiemodel opgesteld² op basis waarvan uiteindelijk een drietal deelonderzoeken is opgezet. Naast deze drie deelonderzoeken zijn er ook data verzameld en geanalyseerd uit de backend van CoronaCheck. Daarover is de afgelopen periode op weekbasis het aantal downloads van beide apps gerapporteerd³. Omdat er in verband met privacywetgeving en ethische overwegingen geen gegevens worden verzameld en verwerkt over het gebruik van de apps, is het aantal downloads de beste indicator voor gebruik. Daarnaast zijn geaggregeerde gegevens opgevraagd bij de Stichting Open Nederland van het aantal afgenomen tests en om hoeveel positieve en negatieve uitslagen het ging. Daarover wordt ook gerapporteerd in dit rapport.

Voor deze evaluatie zijn drie deelonderzoeken uitgevoerd. Het ging om:

1. uitgebreid vragenlijstonderzoek naar onder meer de testbereidheid in relatie tot het coronatoegangsbewijs en hoe de testbereidheid zich heeft ontwikkeld in 2021 gedurende de maanden juni tot en met september;
2. nalevingsonderzoek via observaties naar hoe gebruikers met de CoronaCheck-app omgaan en hoe er gecontroleerd werd, waarbij onder meer *mystery guests* zijn ingezet;
3. een proces evaluatie waarbij onder meer via observaties en vragenlijstonderzoek is gekeken naar (meningen over) de procedure rondom CoronaCheck.

¹ Uit de verschillende overleggen die we hebben gevoerd met het RIVM en GGD GHOR kwam naar voren dat dat niet haalbaar was. Onder meer zou het uitvoeren van een modelstudie naar de invloed van het coronatoegangsbewijs op het reproductiegetal (R) te complex zijn en zouden we voor de epidemiologische analyses van routine BCO-data gevoelige persoonsgegevens moeten gebruiken zonder dat daar een juridische grondslag voor was.

² Zie https://coronacheck.nl/media/Factsheet_doorlopende_evaluatie.pdf

³ Zie https://coronacheck.nl/media/Factsheet_CoronaCheck_latest.pdf

De drie deelonderzoeken leverende ook gedurende de evaluatieperiode al regelmatig inzichten die gedeeld zijn met VWS. Deze inzichten zijn via VWS doorgegeven aan de Tweede Kamer middels twee tussenrapportages in juli en augustus 2021⁴. Zie ook de tijdlijn verderop in deze inleiding voor een overzicht van onder meer wanneer welke informatie reeds is gedeeld. De drie uitgevoerde deelonderzoeken worden hieronder verder toegelicht.

1.1.1 Onderzoek testbereidheid

Het onderzoek naar testbereidheid is uitgevoerd door Prof. dr. Job van Exel (Erasmus Universiteit Rotterdam). Dit onderzoek geeft inzicht in de testbereidheid van volwassen Nederlanders in geval van een uitbraak van een virus zoals COVID-19, om op deze manier toegang tot locaties en evenementen te krijgen waar veel mensen samenkomen en het houden aan maatregelen zoals anderhalve meter afstand niet goed mogelijk is. Het onderzoek heeft gekeken naar welke factoren samenhangen met testbereidheid, en hoe de testbereidheid zich ontwikkelde gedurende de maanden juni tot en met september.

Hier zijn vragenlijsten online voor afgenomen via een panelbureau bij een representatieve steekproef van Nederlanders in de leeftijd 18 tot 70 jaar. In juni 2021 is met een uitgebreide vragenlijst een nulmeting gedaan, in de daaropvolgende maanden (respectievelijk juli, augustus en september) zijn deelnemers driemaal uitgenodigd om een beknopte vervolgvragenlijst in te vullen. Aan de nulmeting hebben 4458 respondenten deelgenomen. Aan de vervolgmetingen hebben respectievelijk 2182, 1515 en 1095 respondenten uit de nulmeting meegedaan.

Respondenten kregen onder andere vragen over hun behoefte aan en testbereidheid voor verschillende typen activiteiten waar veel mensen samenkomen en het houden aan maatregelen zoals anderhalve meter afstand niet goed mogelijk is, de betalingsbereidheid voor een test, de wenselijkheid van het invoeren van Testen voor Toegang en het coronatoegangsbewijs in geval van een uitbraak van het virus, hun eventuele ervaringen met Testen voor Toegang en het coronatoegangsbewijs, en de invloed van draagvlak voor de maatregelen, vertrouwen in de overheid bij het bestrijden van de coronacrisis, en de vaccinatiestatus van respondenten op hun mening ten aanzien van het coronatoegangsbewijs.

1.1.2 Nalevingsonderzoek tijdens evenementen

Het nalevingsonderzoek is uitgevoerd door dr. Joris van Hoof en collega's (Universiteit Twente) en was gericht op de vraag hoe gebruikers met de CoronaCheck-app omgaan. Dr. Joris van Hoof heeft in zijn onderzoek tevens gekeken naar de eventuele negatieve impact van het gebruik van CoronaCheck voor de doorvoer aan de deur bij evenementen en activiteiten.

CoronaCheck kent zoals eerder gezegd twee belangrijke gebruikersgroepen. Ten eerste burgers, die met de CoronaCheck-app een evenement of andere sociale activiteit willen bezoeken. Ten tweede controleurs, die met de CoronaCheck Scanner-app controleren of bezoekende burgers een geldig coronatoegangsbewijs hebben om binnen te treden. De controleurs moeten middels identificatie vaststellen of het coronatoegangsbewijs daadwerkelijk hoort bij de burger die het coronatoegangsbewijs laat zien.

Om te onderzoeken hoe de controleurs handelen bij gasten die CoronaCheck bewust onjuist gebruiken om evenementen te betreden, zijn zogenaamde mystery guests ingezet. Mystery guests hebben zich voorafgaand aan een evenement getest en een papieren coronatoegangsbewijs aangemaakt. Als duo's zijn de mystery guests naar een evenement gegaan, daarbij hebben ze onderling hun papieren testbewijzen gewisseld. Daarmee hoorden de testbewijzen niet meer bij de juiste persoon en was er dus sprake van een verkeerd testbewijs.

1.1.3 Procesevaluatie

Het procesevaluatie-onderzoek werd geleid door Dr. Esther Metting (Rijksuniversiteit Groningen en Universitair Medisch Centrum Groningen) en bestond uit vijf deelonderzoeken⁵. In de eerste fase zijn 1) de verschillende processen rondom het gebruik van CoronaCheck in kaart gebracht. Hierbij werden ook de verschillende stakeholdergroepen geïdentificeerd. In mei en juni 2021 zijn 2) tweeëntwintig interviews en 3) driehonderddrieënvijftig vragenlijsten afgenomen bij deze groep stakeholders, die varieerde van algemene bevolking, bezoekers van evenementen, managers teststraten bij Testen voor Toegang tot medewerkers van maatschappelijke organisaties die zich bezig houden met digitale vaardigheden. Daarnaast zijn er 4) op drie locaties veldobservaties uitgevoerd: bij een concert, een sportevenement en in het uitgaanscentrum van een stad. Voor de wetenschappelijke basis van de interviews en de vragenlijsten zijn verschillende theoretische en methodische raamwerken gebruikt⁶. De interviews zijn verbatim getranscribeerd en thematisch gecodeerd. Voor de analyse van de vragenlijsten zijn descriptieve analyses gebruikt.

⁴ Zie <https://coronacheck.nl/nl/faq/7-1-onderzoek-hoe-weten-we-of-coronacheck-werkt/>

⁵ Dr. Esther Metting heeft tevens onderzoek gedaan naar gebruikersvriendelijkheid en technische issues. Onder meer de resultaten daarvan zijn reeds in de tussenrapportages behandeld, zie ook de bijlagen van dit rapport.

⁶ PESTEL: Political, Economic, Social, Technological, Environmental and Legal factors. SWOT: Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats. En UTAUT: Unified Theory of Acceptance and Use of Technology.

Naast dit vierledige procesevaluatie-onderzoek zijn aanvullend fraudemeldingen vanuit de GGD opgevraagd. De GGD heeft sinds de introductie van CoronaCheck fraudemeldingen bijgehouden en gemeld bij het onderzoeksteam. Middels een nieuwsbrief werden BCO-medewerkers gevraagd melding te doen van mogelijke fraude die zij in gesprekken met burgers opvingen. Dit aanvullende deel van het procesevaluatie onderzoek is kwalitatief en ambieerde geen kwantitatieve uitspraken te kunnen doen: het zegt iets in het algemeen over de typen fraude, niet over aantallen. Dit aanvullend deelonderzoek is uitgevoerd van juli tot en met september.

1.2 Tijdlijn

Dit onderzoek is gestart in maart 2021. Onderstaande figuur bevat een chronologisch overzicht van de belangrijkste coronamaatregelen die werden ingevoerd sinds de start van dit evaluatieonderzoek, alsmede de ontwikkelingen rondom de inzet van het coronatoegangs-bewijs. Daarnaast zijn in onderstaand overzicht de verschillende uitgevoerde evaluatieonderzoeken opgenomen.

Tijdlijn CoronaCheck

CoronaCheck in de maatschappij

Onderzoek

Maart 2021

- Lockdown met avondklok
- Winkelen op afspraak & buitensporten voor 27 jaar en ouder mogelijk
- Fieldlab evenementen in Biddinghuizen en de Johan Cruijff-Arena
- Livegang Coronacheck.nl
- Praktijktesten en pilots met toegangstesten

In maart

16 maart

20 en 21 maart

24 maart

vanaf 27 maart

20 en 21 maart

Pilot nalevingsonderzoek tijdens Fieldlabs

April 2021

- Eerste pilots Testen voor Toegang van start.
- Avondklok opgeheven. Terrassen in de middag weer open, winkelen zonder afspraak en fysiek onderwijs in hoger onderwijs weer mogelijk.

9 april

28 april

Mei 2021

- Terrassen langer open, Doorstroomlocaties buiten weer open.

19 mei

15 mei - 1 juli

Interviews Onderzoek Procesevaluatie

23 mei - 20 juli

Vragenlijst publieke opinie Onderzoek Procesevaluatie

Juni 2021

- Tijdelijke wet coronatoegangsbewijzen maakt mogelijk om bij ministeriële regeling te bepalen of/voor welke activiteiten en voorzieningen een toegangsbewijs verplicht is. Begonnen wordt met toegangsbewijzen o.b.v. negatieve uitslag.

1 juni

15 mei - 1 juli

Interviews Onderzoek Procesevaluatie

23 mei - 20 juli

Vragenlijst publieke opinie Onderzoek Procesevaluatie

- Negatief testbewijs in te laden in CoronaCheck. Ook kan via de website een papieren bewijs gemaakt worden. Onder voorwaarden zijn horeca binnen, musea, theaters en bioscopen weer open.

5 juni

6 juni - 27 juli

Vragenlijst bedrijven Onderzoek Procesevaluatie

7 juni

10 juni - 2 juli

Nulmeting Onderzoek Testbereidheid

- Vaccinatiebewijs/herstelbewijs te gebruiken als coronatoegangsbewijs. Waar geldig is 1,5m afstand niet nodig.

24 juni

Juli 2021

- Maken herstelbewijs en DCC voor reizen in de EU in de CoronaCheck-app.

1 juli

- Webportaal voor alle bij vaccinatie betrokken partijen operationeel.

1 juli

- Systeem van toegangsbewijzen in de horeca op pauze.

10 juli

- Extra publiek bij (sport)evenementen, culturele locaties en sport- en jeugdactiviteiten met toegangsbewijs, i.c.m. vaste zitplaats en 2/3e capaciteit en maximale duur van 24 uur.

10 juli

- I.v.m. snelle toename aantal besmettingen worden regels aangescherpt: horeca o.a. dicht om middernacht. Nachtclubs en disco's weer dicht.

10 juli

- Test voor toegangsbewijs 24 uur geldig (i.p.v. 40)

13 juli

- Certificaat op papier met de CoronaCheck-app om te zetten in een digitaal certificaat en een elektronisch toegangsbewijs.

Derde week juli

Augustus 2021

- Personen die buiten de EU gevaccineerd zijn kunnen o.b.v. vaccinatiebewijs een Nederlands DCC of coronatoegangsbewijs aanvragen.

Begin augustus

In augustus

Nalevingsonderzoek

- CoronaCheck breder in gebruik i.c.m. toestaan eendaagse evenementen.

13 augustus

24 aug - 1 sept

Tweede vervolgmeting Onderzoek Testbereidheid

September 2021

- N.a.v. dalende besmettingen en hoge vaccinatiegraad: Breder inzet coronatoegangsbewijzen, verplicht voor horeca, (sport)evenementen of kunst- of cultuurinstellingen.

25 september

17 sept - 25 sept

Derde vervolgmeting Onderzoek Testbereidheid

Oktober 2021

In oktober

Nalevingsonderzoek

1.3 Leeswijzer

Het rapport start met de bevindingen in hoofdstuk 3, waarbij volgens het vooraf vastgestelde evaluatiemodel eerst wordt gekeken naar de adoptie, vervolgens het gebruik en tot slot de beoogde en niet beoogde effecten. Na de bevindingen volgen de conclusies in hoofdstuk 4. Het rapport sluit af met bijlagen bestaande uit verschillende afzonderlijke onderzoeksrapporten van de deelonderzoeken alsmede de twee reeds in juli en augustus naar buiten gebrachte deelrapportages

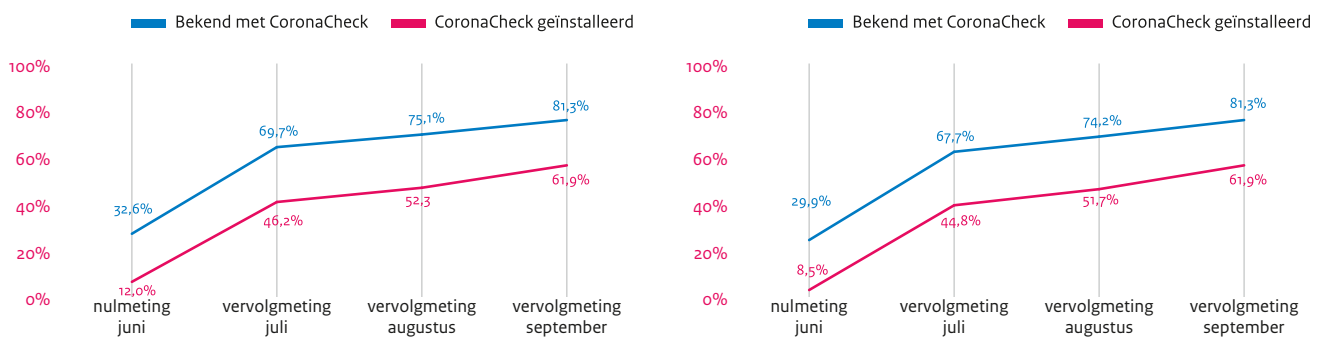
CoronaCheck is de digitale applicatie voor het coronatoegangsbewijs. Omwille van de eenduidigheid, wordt in deze rapportage zoveel mogelijk de term 'coronatoegangsbewijs' gebruikt, maar niet in alle gevallen. Bijvoorbeeld bij het beschrijven van onderzoeksresultaten waarin vragen zijn gesteld aan respondenten waar specifiek de term 'CoronaCheck' is gebruikt.

2. Bevindingen

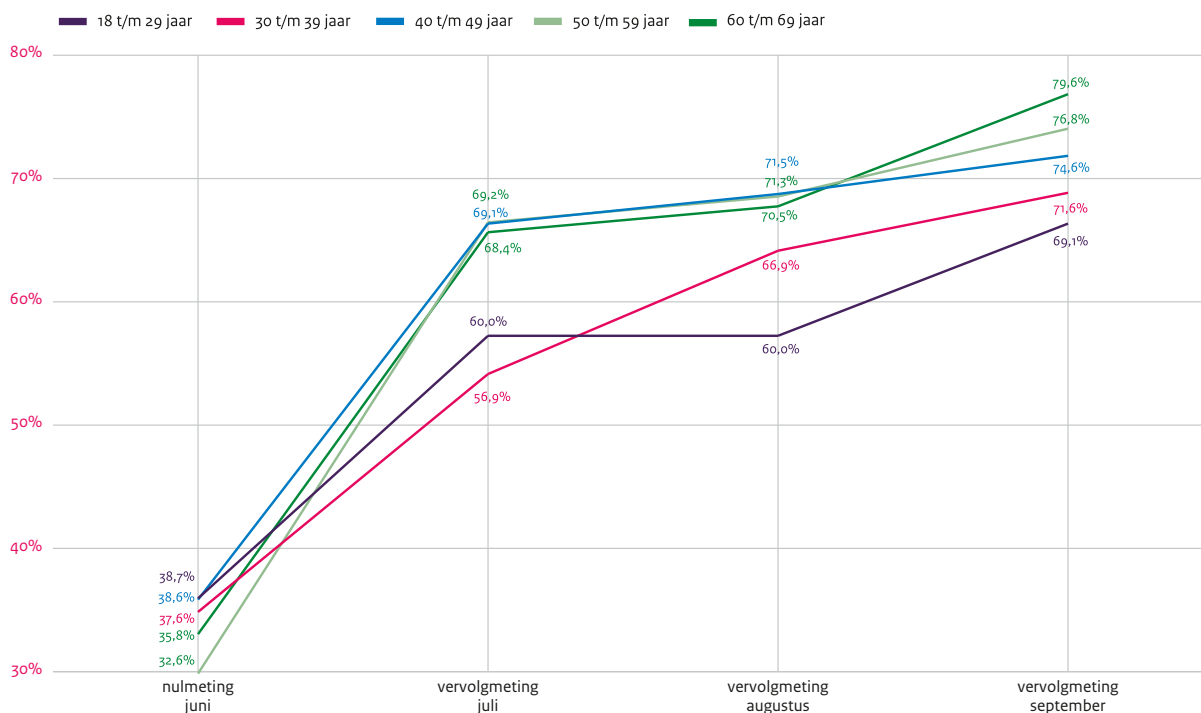
2.1 Adoptie

De bekendheid van respondenten met de CoronaCheck app is gedurende de onderzoeksperiode toegenomen van 32,6% in juni tot 81,3% in september (zie Figuur 1; boven). Dit geldt ook voor het percentage respondenten dat de CoronaCheck app heeft geïnstalleerd op de telefoon. In juni had 36,7% van de respondenten die CoronaCheck kende de app geïnstalleerd op hun telefoon, in september was dit 76,1%. Deze stijging was te zien bij alle leeftijdsgroepen (zie Figuur 2). Onder de oudste leeftijdsgroep in dit onderzoek had bijna 80% van de respondenten die bekend was met de app deze ook geïnstalleerd op de telefoon. Onder de jongste leeftijdsgroep (20 t/m 29 jaar) was dit aandeel met bijna 70% het laagst.

Figuur 1 Bekendheid en gebruik CoronaCheck over tijd, totale populatie per meting (links) en populatie die aan vier metingen hebben deelgenomen (rechts)

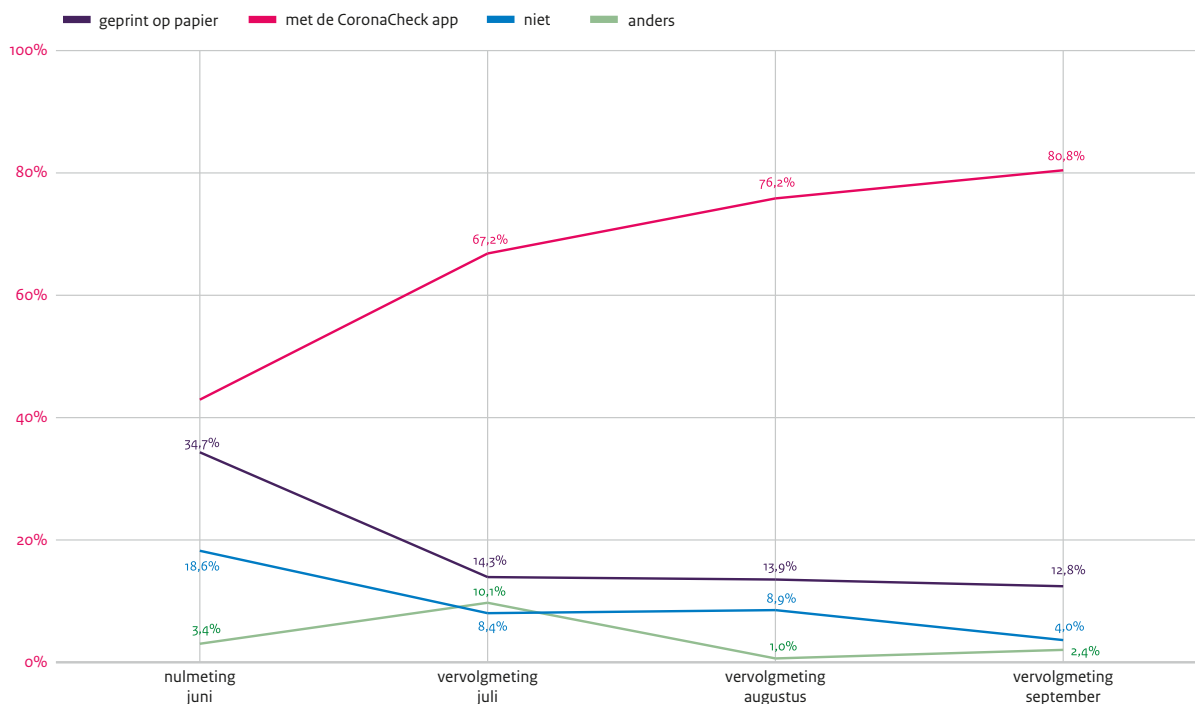
Figuur 2 Percentage CoronaCheck geïnstalleerd op telefoon, naar leeftijd

2.2 Gebruik

In totaal 552 respondenten (12,4% van alle respondenten) gaven aan de afgelopen maanden één of meerdere keren naar een Testen voor Toegang- of Fieldlab(test)evenement te zijn geweest. In juni hadden de meeste respondenten hun coronatoegangsbewijs via CoronaCheck (58,9%) of geprint op papier (24,2%) laten zien; 12,8% gaf aan dat ze het coronatoegangsbewijs niet getoond hadden en 4,0% noemde alternatieve manieren, met name via een e-mail met de testuitslag (op hun telefoon). Wanneer we de cijfers uitzetten over tijd zien we dat vooral het gebruik van de CoronaCheck-app is toegenomen, terwijl het gebruik van een coronatoegangsbewijs geprint op papier is afgenomen (zie Figuur 3).

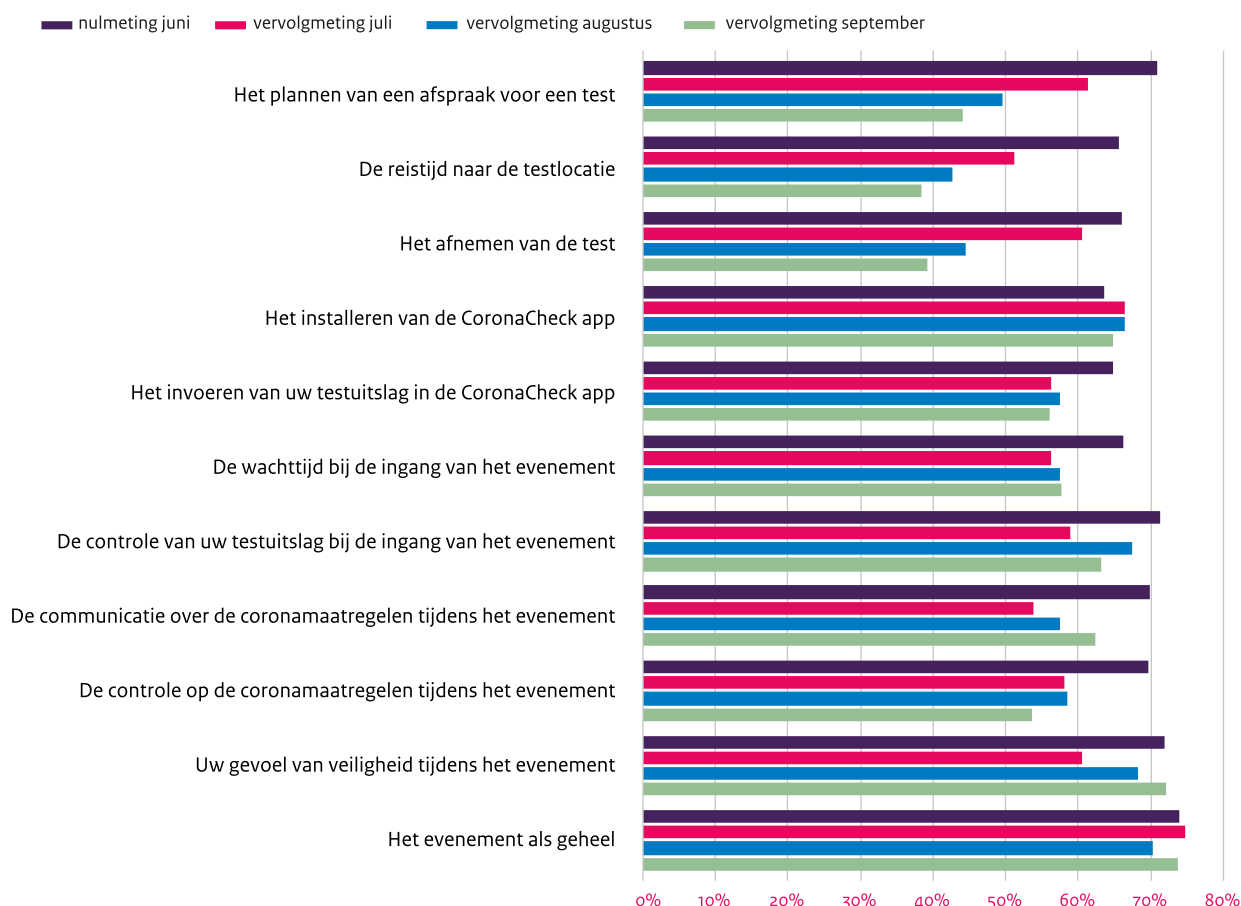
Figuur 3 Percentage van bezoekers van een evenement op welke wijze een coronatoegangsbewijs werd getoond

De meerderheid van deze respondenten geeft aan zich volledig aan alle regels en maatregelen te hebben gehouden bij het testen vooraf (84,3%), bij de toegangscontrole (89,1%) en tijdens het evenement (85,3%). Gemiddeld gaf 38,2% van de respondenten aan dat het volgens hen (zeer) makkelijk zou zijn geweest om het betreffende evenement zonder negatief testresultaat te bezoeken. Dit percentage was het hoogst (42,9%) ten tijde van de tweede meting eind juli en het laagst (34,7%) tijdens de derde meting eind augustus.

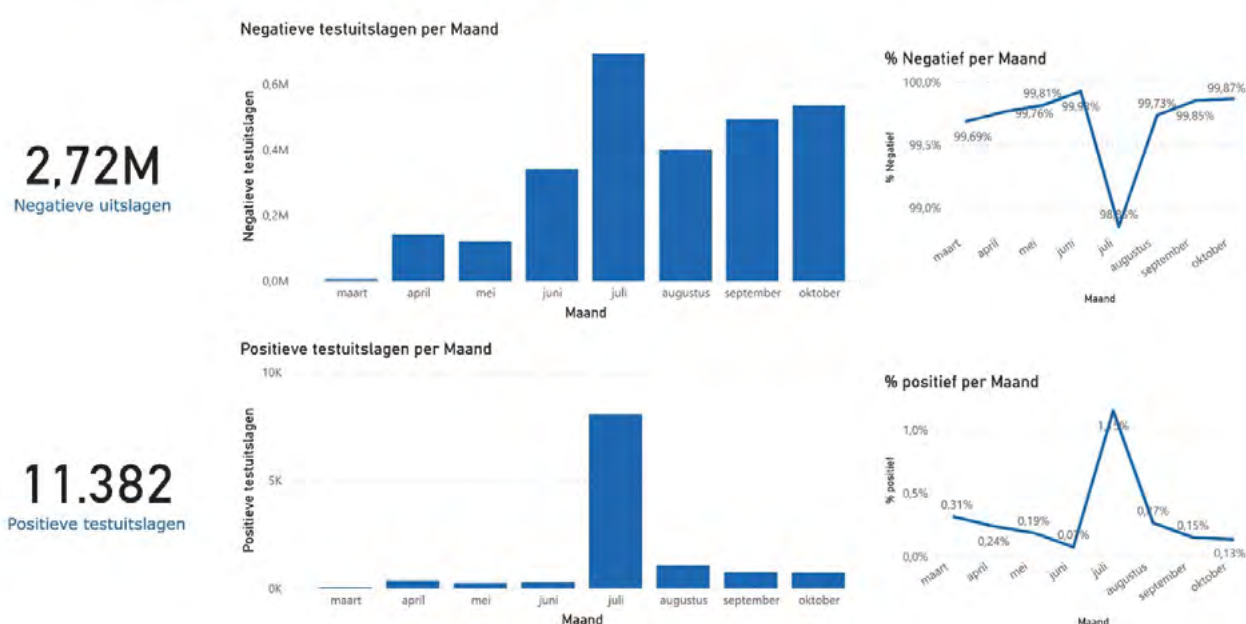
Respondenten zijn tussen juni en september op veel aspecten van Testen voor Toegang minder positief geworden. Het percentage dat (zeer) positief was het plannen van een afspraak voor een test, de reistijd naar de testlocatie en het afnemen van de test nam met bijna 30% af (zie Figuur 4). Ongeveer 65% was over deze periode (zeer) positief over het installeren van de app, 57% was de laatste drie maanden (zeer) positief het invoeren van een testuitslag in de app. De tevredenheid over wachttijd, controle, communicatie rond het evenement bleven redelijk stabiel, maar over de controle op de coronamaatregelen liep de tevredenheid wat terug. Desondanks was men over het algemeen (zeer) positief over het evenement als geheel, en het eigen gevoel van veiligheid.

Figuur 4 Percentage dat (zeer) positief was over aspecten Testen voor Toegang

De daadwerkelijke cijfers zoals aangeleverd door de Stichting Open Nederland, lopend vanaf de inwerkingtreding tijdens de pilotperiode 27 maart 2021 tot en met 10 oktober 2021, laten zien dat er verhoudingsgewijs een groot aantal positieve testen in juli 2021 is geweest voor Testen voor Toegang. Deze piek valt samen met een meer algemene stijging in de positieve testen die werden gemeld bij de GGD, met name begin juli. Dit was de periode waarin er op grote schaal coronamaatregelen werden versoepeld. Dit viel samen met dat met Testen voor Toegang diverse locaties weer toegankelijk werden zonder 1,5 meter afstand, zoals nachtclubs en discotheken (zie Figuur 5).

Figuur 5 Het totale aantal negatieve en positieve testen (linksboven en linksonder), het aantal negatieve en positieve testen per maand (midden boven en midden onder) en het percentage van het aantal testen dat negatief en positief was (rechtsboven en rechtsonder) (op basis van Testen voor Toegang-data, verkregen via Stichting Open Nederland)

2.3 Direct beoogde effecten

2.3.1 Verlenen van toegang op basis van een coronatoegangsbewijs

De check-in bij een Testen voor Toegang-evenement bestaat uit grofweg drie stappen: 1) het vragen om een coronatoegangsbewijs, 2) het vragen om een identiteitsbewijs en 3) het vergelijken van de gescande QR-code van het coronatoegangsbewijs met het identiteitsbewijs, om te kijken of deze overeenkomen.

Zoals aangehaald in de inleiding van dit rapport, is bij het onderzoek naar hoe goed deze stappen werden uitgevoerd gebruik gemaakt van mystery guest-onderzoek. De meeste van deze bezoeken vonden plaats in de periode tot en met begin juli 2021. Omdat de instructies voor bezoekers en voor controleur voor de controle van de QR-codes in de periode daarna zijn verbeterd, zijn resultaten van voor de invoering (hieronder beschreven onder 'Onderzoek begin evaluatie') niet zonder meer te generaliseren naar de periode na de invoering. Dr. Joris van Hoof heeft daarna een aanvullend vervolgonderzoek met mystery guests uitgevoerd voor het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. Alhoewel dat vervolgonderzoek geen direct onderdeel uitmaakte van deze evaluatie, wordt in deze rapportage daar wel naar verwezen (hieronder beschreven onder 'Vervolgonderzoek'). Op deze manier kan beter worden aangegeven hoe de naleving van CoronaCheck zich heeft ontwikkeld ten opzichte van de beginperiode van de evaluatie.

2.3.1.1 Onderzoek begin evaluatie

De cijfers van de periode mei tot medio augustus laten zien dat van de 98 mystery guest-bezoeken er in 72% van de gevallen niet werd gevraagd om een coronatoegangsbewijs, in 11% van de gevallen dit wel werd gevraagd maar de mystery guest dit vervolgens niet hoefde te laten zien en in 16% van de gevallen dit wel moest worden getoond. Van deze laatste categorie werd vervolgens in 75% van de gevallen om een identiteitsbewijs gevraagd. Hiervan werd 58% de toegang geweigerd, omdat vervolgens bleek dat de persoonsgegevens van het identiteitsbewijs niet met het coronatoegangsbewijs overeenkwamen. Dat resulteert erin dat in slechts 7% van de gevallen het check-in-protocol volledig is gevolgd en dat bezoekers met een verkeerd coronatoegangsbewijs (terecht) de toegang is geweigerd.

Het toont aan dat de werkwijze van de personen die de toegangscontroles in deze periode uitvoerden slecht overeenkwam met de instructies. Hier is wel een aantal kanttekeningen bij te plaatsen. De 60 checks in de (natte) horeca hebben allemaal in één weekend plaatsgevonden. Achteraf bleek dit het weekend te zijn waarin veel restricties voor de horeca vervielen, mensen weer in grote getalen naar de horeca gingen en veel uitgaansgelegenheden voor het eerst weer tot diep in de nacht open waren. 54% van de mystery guest-bezoeken hebben uiteindelijk plaatsgevonden in de periode waarin de regels voor horeca en evenementen soepeler waren (26 juni t/m 9 juli). Er waren daarnaast ook aangemelde events die op locatie niet bleken te controleren. Bij navraag werd gezegd dat ze dat niet meer hoefden te doen, omdat door het aanpassen van de activiteiten van het evenement CoronaCheck mogelijk niet meer verplicht was om te gebruiken bij de toegang tot het evenement. Deze twee zaken zorgen voor een vertekend beeld, maar tonen tegelijkertijd aan dat wisselend beleid en wisselende regelgeving voor extra onduidelijkheid heeft gezorgd in die periode. Deze resultaten geven een goede indicatie van de naleving van CoronaCheck, hoewel dit nog geen representatief beeld geeft van de naleving door de tijd heen en over de verschillende sectoren.

Voor meer verdieping van de resultaten uit de beginperiode verwijzen we naar de twee tussenrapportages uit juli en augustus. Deze zijn te vinden in de bijlagen van dit rapport.

2.3.1.2 Vervolgonderzoek

Met het vervolgonderzoek dat is uitgevoerd in augustus en in oktober is het beter mogelijk te vergelijken over tijd en over sectoren heen. Hiervoor zijn in totaal 975 compliance checks gedaan bij 78 evenementen. Dit laat zien dat bij nagenoeg alle locaties (96,5%) werd gevraagd om een coronatoegangsbewijs. Bij ruim 56% van de mystery guests werd om een identiteitsbewijs gevraagd. Bij net geen 50% werd gecontroleerd of de persoonsgegevens op het identiteitsbewijs overeenkwamen met die op het coronatoegangsbewijs. Dit laat een duidelijke verbetering van naleving zien ten opzichte van de mystery guest-bezoeken in de periode van mei tot medio augustus (7% versus 50% naleving van gehele protocol). In het vervolgonderzoek is tussen de maanden augustus en oktober geen duidelijke verbetering te merken van de naleving: in beide maanden was deze rond de 50%.

Er zijn grote verschillen in naleving tussen de sectoren. Het vragen naar een identiteitsbewijs was het laagst bij sportwedstrijden en in restaurants en cafés. Hiermee samenhangend is de naleving in deze branches ook het minst goed. Bij discotheken en in de culturele sector werd het vaakst naar een identiteitsbewijs gevraagd, en hier is de naleving dan ook het hoogst. Het gehele vervolgonderzoek is te downloaden op coronacheck.nl.

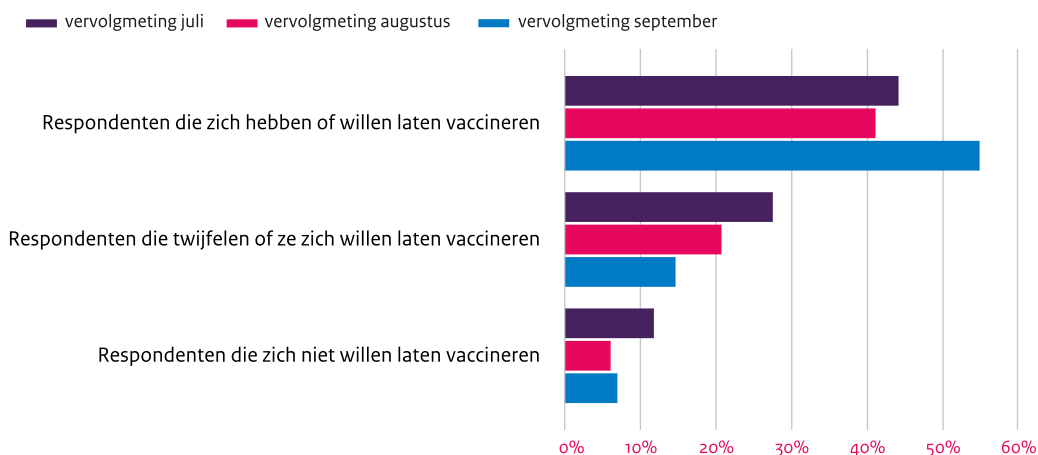
2.4 Indirect beoogde effecten

2.4.1 Coronatoegangsbewijs en testbereidheid

Als we kijken naar de vaccinatiestatus van respondenten zijn er grote verschillen in de verwachting van het gebruik van CoronaCheck op de testbereidheid onder Nederlanders. Van de respondenten die zich hebben of willen laten vaccineren, verwachtte in de meting van september een kleine meerderheid dat CoronaCheck de testbereidheid verhoogt. Van de respondenten die twijfelen of ze zich willen

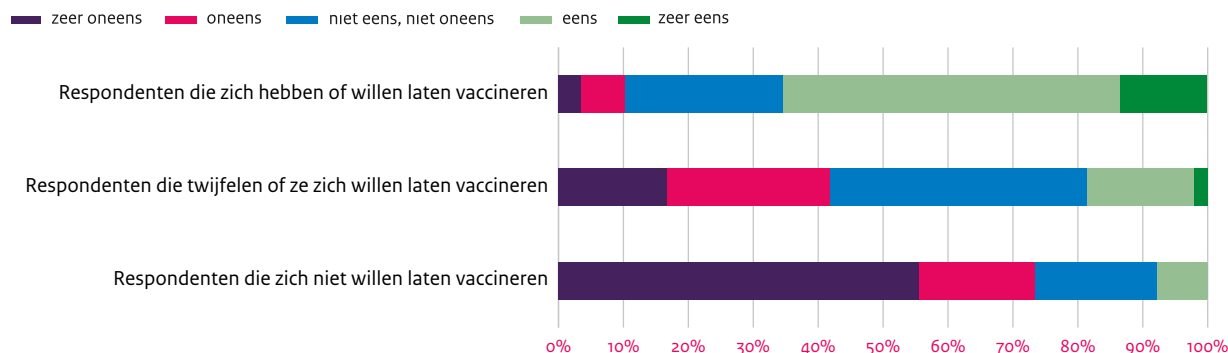
laten vaccineren verwachtte in september ongeveer 15% dat CoronaCheck leidt tot hogere testbereidheid. Bij respondenten die zich niet willen laten vaccineren is dit percentage nog lager: nog minder dan 10% denkt dat CoronaCheck de testbereidheid verhoogt.

Figuur 6 *Percentage van respondenten dat het eens en zeer eens is met de stelling ‘CoronaCheck verhoogt de testbereidheid onder Nederlanders’, naar vaccinatiestatus*

Eenzelfde beeld is te zien als we respondenten vragen of zij verwachten dat als het coronatoegangsbewijs breder wordt ingezet, ongevaccineerden gestimuleerd worden zich te laten testen (zie Figuur 6). Een duidelijke meerderheid van ongeveer 65% van de respondenten die zich hebben of willen laten vaccineren denkt dit. Respondenten die twijfelen of ze zich willen laten vaccineren staan hier genuanceerder in: ongeveer 40% is het niet eens en niet oneens met deze stelling. Meer dan 40% is het zelfs (zeer) oneens met deze stelling. Respondenten die zich niet willen laten vaccineren zijn nog uitgesprokener: van hen is meer dan 70% het (zeer) oneens met de stelling dat bredere inzet van het coronatoegangsbewijs ongevaccineerden stimuleert zich te laten testen.

Figuur 7 *Mening over stelling ‘Als op meer plekken een coronatoegangsbewijs verplicht is om toegang te krijgen, zal dit ongevaccineerde mensen stimuleren om zich te laten testen’ (vervolgmeting september, naar vaccinatiestatus)*

Daarnaast hebben respondenten een lijst met 14 activiteiten voorgelegd gekregen waar mogelijk veel mensen samenkomen en maatregelen zoals 1,5 meter afstand houden niet goed mogelijk is, en gevraagd hoe vaak ze deze activiteit ondernamen voordat de coronacrisis uitbraak:⁷

1. Binnen sporten
2. Buiten sporten met een groep mensen
3. Een avond uit naar cafés of clubs
4. Naar een congres of beurs
5. Naar een festival
6. Naar een film in de bioscoop
7. Naar een museum of tentoonstelling

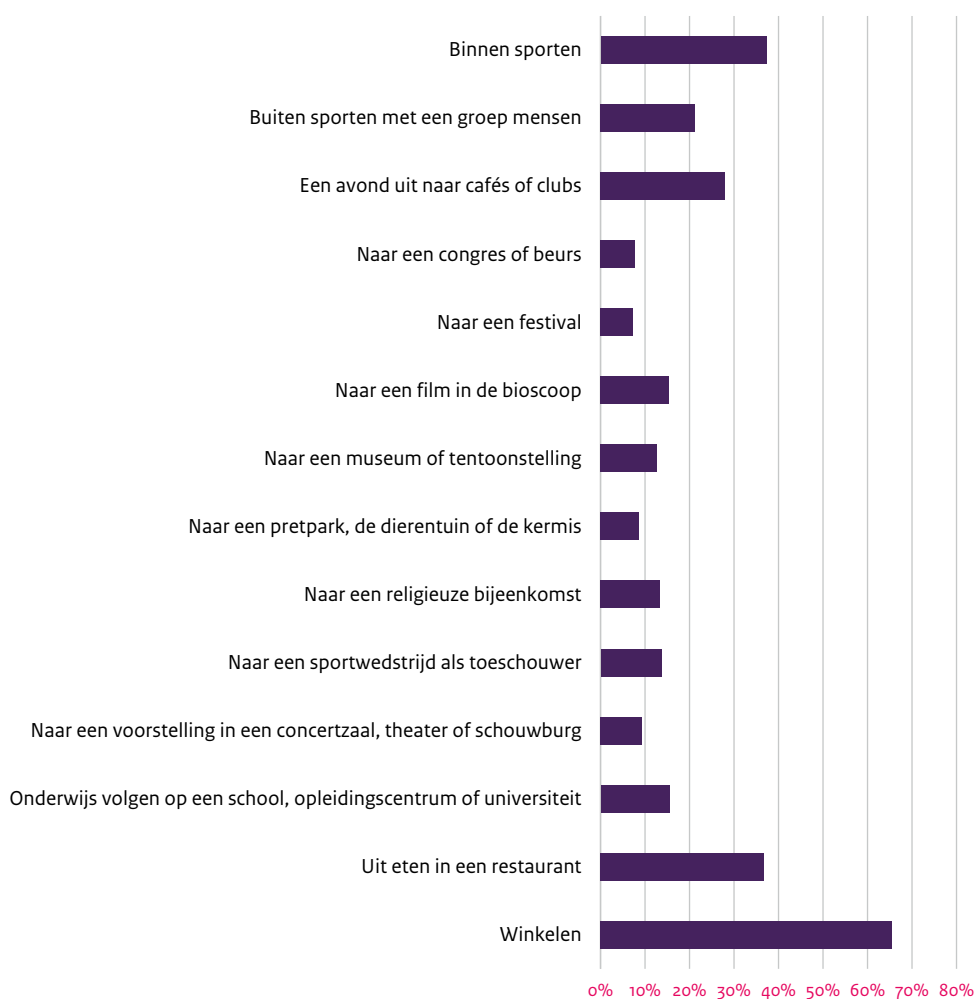
⁷ Omdat een deel van de bevolking op het moment van dataverzameling reeds gevaccineerd was, kregen respondenten de volgende vraag: “Indien u niet gevaccineerd bent, of het vaccin dat u heeft gekregen onvoldoende bescherming blijkt te bieden tegen een nieuwe variant van het virus, zou u dan bereid zijn om zich vooraf te laten testen om toegang te krijgen tot de volgende activiteiten?” Antwoordopties waren: zelden of nooit, ongeveer 1 keer per jaar ongeveer 1 keer per half jaar, ongeveer 1 keer per drie maanden, iedere maand, of iedere week.

8. Naar een pretpark, de dierentuin of de kermis
9. Naar een religieuze bijeenkomst
10. Naar een sportwedstrijd als toeschouwer
11. Naar een voorstelling in een concertzaal, theater of schouwburg
12. Onderwijs volgen op een school, opleidingscentrum of universiteit
13. Uit eten in een restaurant
14. Winkelen.

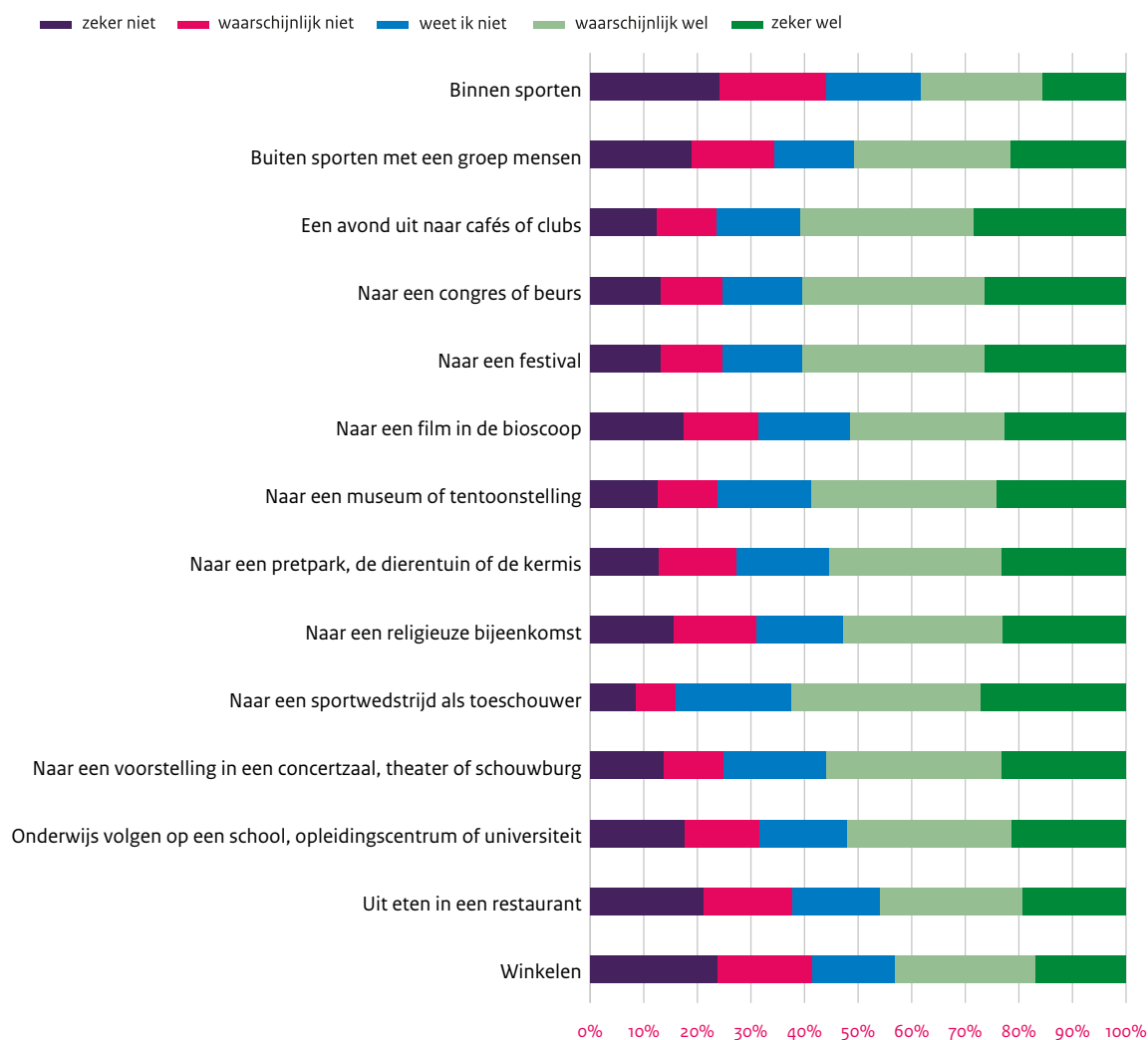
Een op de acht respondenten (12,8%) deed geen van deze activiteiten regelmatig (d.w.z., iedere maand of iedere week) voordat de coronacrisis uitbrak, 42,1% één of twee van deze activiteiten, 25,5% drie of vier, en 19,6% vijf of meer. Activiteiten die mensen het vaakst regelmatig deden waren winkelen (65,4%), binnen sporten (37,3%), uit eten in een restaurant (36,7%), een avond uit naar cafés of clubs (28,0%) en buiten sporten met een groep mensen (21,3%) (zie Figuur 7).

Voor de activiteiten die een respondent regelmatig ondernamen voordat de coronacrisis uitbrak, hebben we gevraagd of ze bereid zouden zijn om zich vooraf te laten testen om weer toegang te krijgen tot deze activiteiten (zie Figuur 8). Voor 52,8% van de activiteiten die mensen regelmatig ondernamen voor de coronacrisis uitbrak was men waarschijnlijk of zeker wel bereid zich te laten testen. Deze testbereidheid was lager bij mensen die aangaven één of twee van deze activiteiten regelmatig te doen (40,4%) dan bij mensen die drie of vier (56,7%) dan wel vijf of meer (74,4%) van deze activiteiten ondernamen. De bereidheid voor Testen voor Toegang was het hoogst voor festivals (62,5%), onderwijs volgen (60,7%), voorstellingen (60,6%) en sportwedstrijden (60,6%). De testbereidheid was het laagst voor winkelen (38,4%), binnen sporten (43,2%) en buiten sporten in groepsverband (46,0%), drie van de vijf meest ondernomen activiteiten voordat de coronacrisis begon.

Figuur 8 Percentage van de respondenten dat activiteiten regelmatig deed voordat de coronacrisis uitbrak

Figuur 9 *Bereidheid van respondenten die activiteiten regelmatig deden voordat de coronacrisis uitbrak om te Testen voor Toegang voor deze activiteiten*

Voor de activiteiten waarvoor respondenten aangaven waarschijnlijk of zeker wel bereid te zijn zich te laten testen, hebben wij gevraagd hoeveel tijd zij bereid zouden zijn uit te trekken voor een test voor toegang tot deze activiteit, en het hoogste bedrag dat zij zeker wel bereid zouden zijn te bij te dragen voor een test.

Voor de activiteiten waarvoor respondenten aangaven waarschijnlijk of zeker wel bereid te zijn zich te laten testen, hebben wij gevraagd hoeveel tijd zij bereid zouden zijn uit te trekken voor een test voor toegang tot deze activiteiten, en het hoogste bedrag dat zij zeker wel bereid zouden zijn te betalen voor een test. Tabel 1 laat zien dat respondenten voor de meeste activiteiten ongeveer een half uur uit wilden trekken voor het doen van een test, inclusief reistijd, met incidentele uitloop na drie kwartier voor toegang tot een festival of reizen naar het buitenland. Het bedrag dat ze zouden willen betalen voor een test verschilde over tijd en per activiteit. In juni waren respondenten bereid gemiddeld ongeveer €10 te betalen, maar in september was dit gedaald tot gemiddeld ongeveer €7. Voor activiteiten zoals reizen naar het buitenland of het bezoeken van een festival of congres bleven respondenten bereid wat hogere bedragen te betalen, maar voor activiteiten zoals het volgen van onderwijs, winkelen en binnen sporten gingen de bedragen flink omlaag.

Tabel 1 Tijd (in minuten) en bedrag (in euro's) dat men bereid is te besteden voor Testen voor Toegang, over tijd

Activiteit	Tijd ^a				Bedrag ^b			
	jun	jul	aug	sep	jun	jul	aug	sep
Binnen sporten	31,0	32,3	32,0	24,7	€ 7,9	€ 6,2	€ 4,4	€ 4,3
Buiten sporten met een groep mensen	33,3	30,4	30,4	34,3	€ 9,2	€ 6,6	€ 4,6	€ 5,2
Een avond uit naar cafés of clubs	29,8	28,2	27,7	28,0	€ 9,1	€ 7,8	€ 7,1	€ 5,8
Naar een congres of beurs	28,0	29,7	29,5	23,2	€ 13,2	€ 11,9	€ 10,0	€ 11,6
Naar een festival	33,3	38,5	44,6	35,7	€ 14,4	€ 13,3	€ 11,6	€ 11,1
Naar een film in de bioscoop	34,9	25,8	26,1	24,9	€ 9,7	€ 7,3	€ 5,8	€ 7,8
Naar een museum of tentoonstelling	30,0	32,2	26,8	22,3	€ 10,4	€ 8,3	€ 5,2	€ 5,0
Naar een pretpark, de dierentuin of de kermis	29,3	31,5	43,4	27,7	€ 15,1	€ 9,2	€ 15,9	€ 2,9
Naar een religieuze bijeenkomst	27,3	28,2	27,7	23,1	€ 9,1	€ 5,0	€ 5,0	€ 5,0
Naar een sportwedstrijd als toeschouwer	34,8	33,7	31,5	30,3	€ 9,9	€ 6,9	€ 8,3	€ 5,9
Naar een voorstelling in een concertzaal, theater of schouwburg	29,9	34,0	40,5	28,9	€ 11,6	€ 9,7	€ 10,6	€ 8,3
Onderwijs volgen op een school, opleidingscentrum of universiteit	27,6	23,6	22,9	20,8	€ 8,9	€ 4,8	€ 5,7	€ 2,9
Uit eten in een restaurant	30,6	32,6	30,3	27,9	€ 9,1	€ 6,8	€ 5,3	€ 4,9
Winkelen	32,1	30,6	30,4	26,7	€ 6,3	€ 5,7	€ 5,0	€ 4,1
Reizen naar het buitenland voor familiebezoek	-	28,0	46,4	29,2	-	€ 8,9	€ 11,7	€ 10,2
Reizen naar het buitenland voor vakantie	-	21,1	44,2	38,4	-	€ 11,9	€ 11,0	€ 17,0
Reizen naar het buitenland voor werk	-	26,1	23,0	22,8	-	€ 12,9	€ 7,8	€ 7,0

Noten: Aantal respondenten waarop getallen zijn gebaseerd verschilt per evenement en meting. ^a Betreft: "de totale tijd van het moment dat u van huis vertrekt totdat u weer terug thuis bent, dus inclusief reistijd heen en terug naar de testlocatie, wachttijd en de tijd voor de test zelf". Antwoorden boven 120 minuten zijn buiten beschouwing gelaten. ^b Exclusief respondenten die aangeven €0 te willen betalen met als verklaring "Ik kan niet voor een test betalen" of "De overheid moet voor tests betalen" en bedragen boven €50.

Een deel van de respondenten gaf aan niet bereid te zijn om te betalen voor een test, variërend van 4,8% in juli 2021 voor toegang tot festivals tot 56,7% in september voor toegang tot onderwijs (zie Tabel 2). Het aandeel respondenten dat aangaf niet te willen betalen voor Testen voor Toegang is sinds de zomer voor alle activiteiten toegenomen.

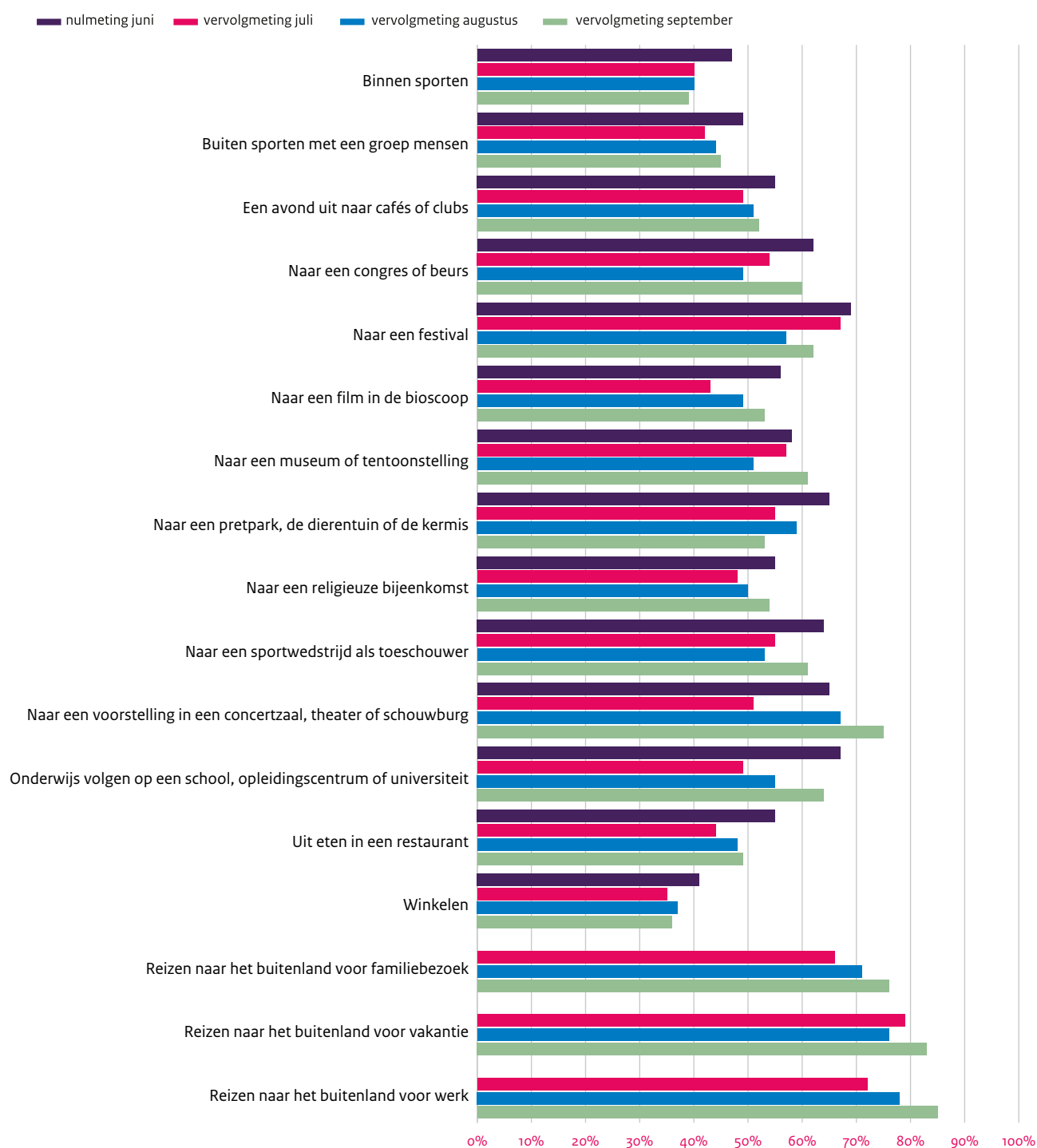
Tabel 2 Percentage respondenten niet bereid te betalen voor Testen voor Toegang, over tijd

Activiteit	jun	jul	aug	sep
Binnen sporten	33,8%	35,7%	33,1%	33,9%
Buiten sporten met een groep mensen	30,7%	35,5%	32,7%	31,6%
Een avond uit naar cafés of clubs	24,8%	26,9%	17,3%	25,0%
Naar een congres of beurs	19,1%	16,7%	27,3%	31,3%
Naar een festival	16,5%	4,8%	5,0%	25,0%
Naar een film in de bioscoop	22,8%	28,0%	27,5%	31,9%
Naar een museum of tentoonstelling	23,1%	31,0%	17,9%	36,7%
Naar een pretpark, de dierentuin of de kermis	18,7%	25,5%	15,6%	41,2%
Naar een religieuze bijeenkomst	34,3%	37,2%	31,0%	38,5%
Naar een sportwedstrijd als toeschouwer	27,3%	31,8%	21,9%	35,7%
Naar een voorstelling in een concertzaal, theater of schouwburg	19,7%	21,7%	10,0%	22,2%
Onderwijs volgen op een school, opleidingscentrum of universiteit	37,8%	39,7%	33,3%	56,7%
Uit eten in een restaurant	24,4%	28,5%	22,4%	25,2%
Winkelen	37,5%	37,5%	34,6%	37,6%
Reizen naar het buitenland voor familiebezoek	-	20,0%	10,0%	29,2%
Reizen naar het buitenland voor vakantie	-	16,7%	8,7%	20,0%
Reizen naar het buitenland voor werk	-	22,4%	26,3%	33,3%

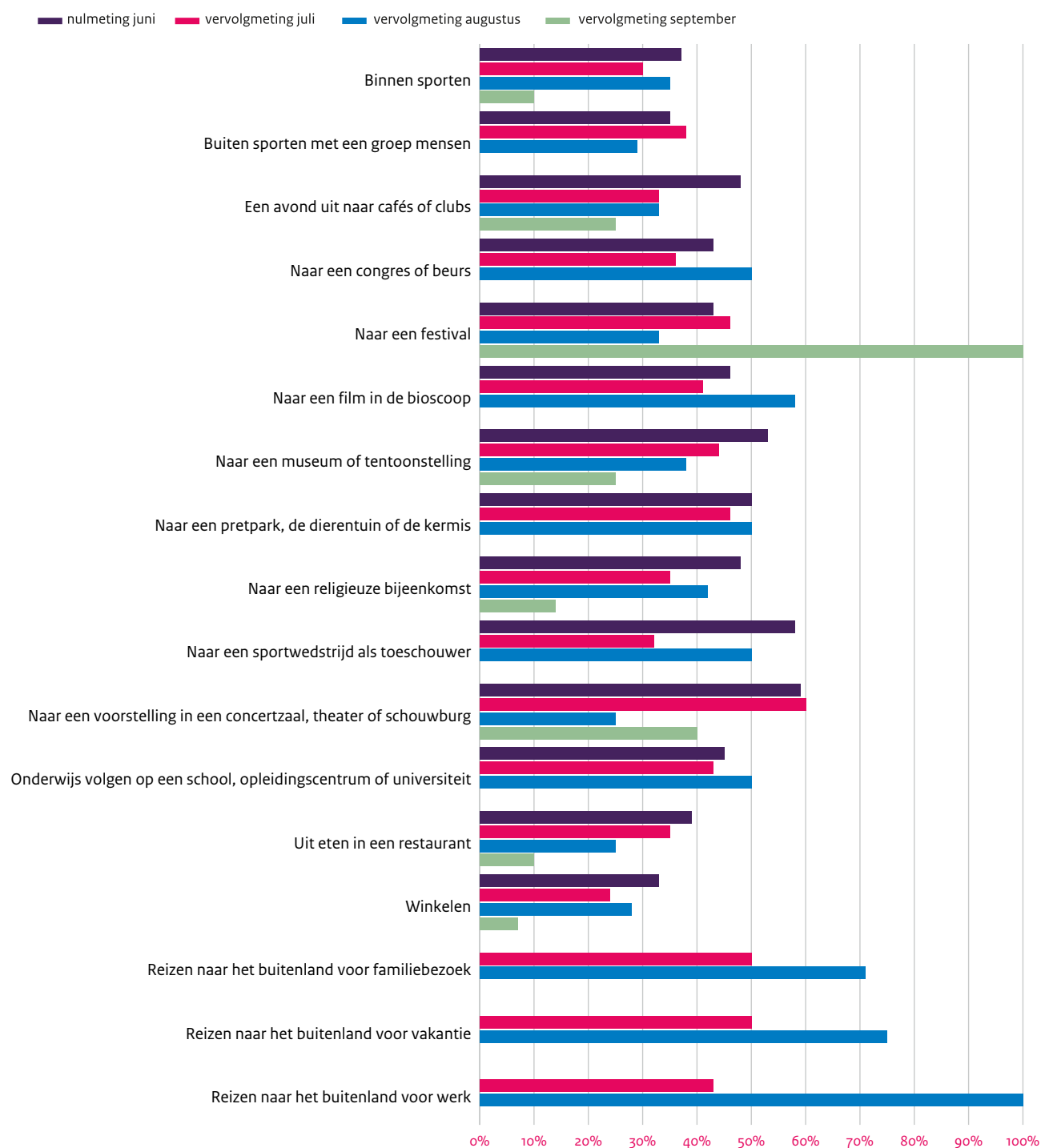
We hebben respondenten gevraagd om toelichting te geven bij hun keuze om zich wel of niet te laten testen voor de activiteit. Hieruit bleek dat respondenten die “nee” antwoordden het testen te duur vonden (25,3%) of te veel tijd (16,8%) of moeite (16,7%) kosten. Ongeveer 12% gaf aan tegen vaccinatie, de coronamaatregelen, ongelijkheid in vrijheden of inbreuk in privacy te zijn. Andere vaker genoemde redenen waren dat men liever onveilige situaties wilde vermijden en nog wat langer wachten (7,9%) of een andere activiteit zou ondernemen (5,1%). Respondenten die “ja” antwoordden gaven aan dat voor een leuke activiteit testen de moeite waard was (35,3%), ze ziekte wilden voorkomen en het virus helpen verslaan (24,0%), het testen betaalbaar of weinig moeite was (13,0%), lang hadden gewacht de op activiteit (9,1%), als het moet dan moet het maar (5,6%) en dat het een noodzakelijke activiteit betrof (4,1%).

Daarnaast is onderzocht in hoeverre mensen bereid zijn zich te ‘Testen voor Toegang’ tot activiteiten, ook weer uitgesplitst naar vaccinatiestatus (zie Figuur 10, Figuur 11 en Figuur 12). Van de respondenten die zich hebben of willen laten vaccineren is voor de meeste activiteiten tussen de 40% en 60% steun voor het Testen voor Toegang tot activiteiten. Uitschieters zijn het testen voor theater-, concert- of schouwburgbezoek waar meer dan 70% voorstander voor Testen voor Toegang is onder degenen die zich willen laten vaccineren of dit al hebben gedaan. Voor binnen sporten en winkelen is minder dan 40% in september voorstander van Testen voor Toegang. Voor reizen naar het buitenland is deze steun groter en is deze ook door de tijd heen toegenomen: rond de 80% zegt hier voorstander van te zijn. De steun onder mensen die twijfelen over vaccineren is beperkter en neemt af van de nulmeting in juni tot aan de meting in september. Uitschieters zijn de steun voor testen voor reizen naar het buitenland, die juist groeit en tussen de 70% en 100% ligt, en het testen voor een festival. Voor respondenten die zich niet willen laten vaccineren is de steun voor Testen voor Toegang nog beperkter: voor de meeste activiteiten steunt tussen de 10% en 30% Testen voor Toegang. Wel blijkt dat deze steun in de maanden juli en augustus beperkter was dan in juni en september. Ook hier zijn uitschieters naar boven voor Testen voor Toegang tot een festival (bijna 70% voorstander in september) en testen voor reizen naar het buitenland (voor familiebezoek tevens bijna 70%, voor werk 40%, voor vakantie 100% in augustus).

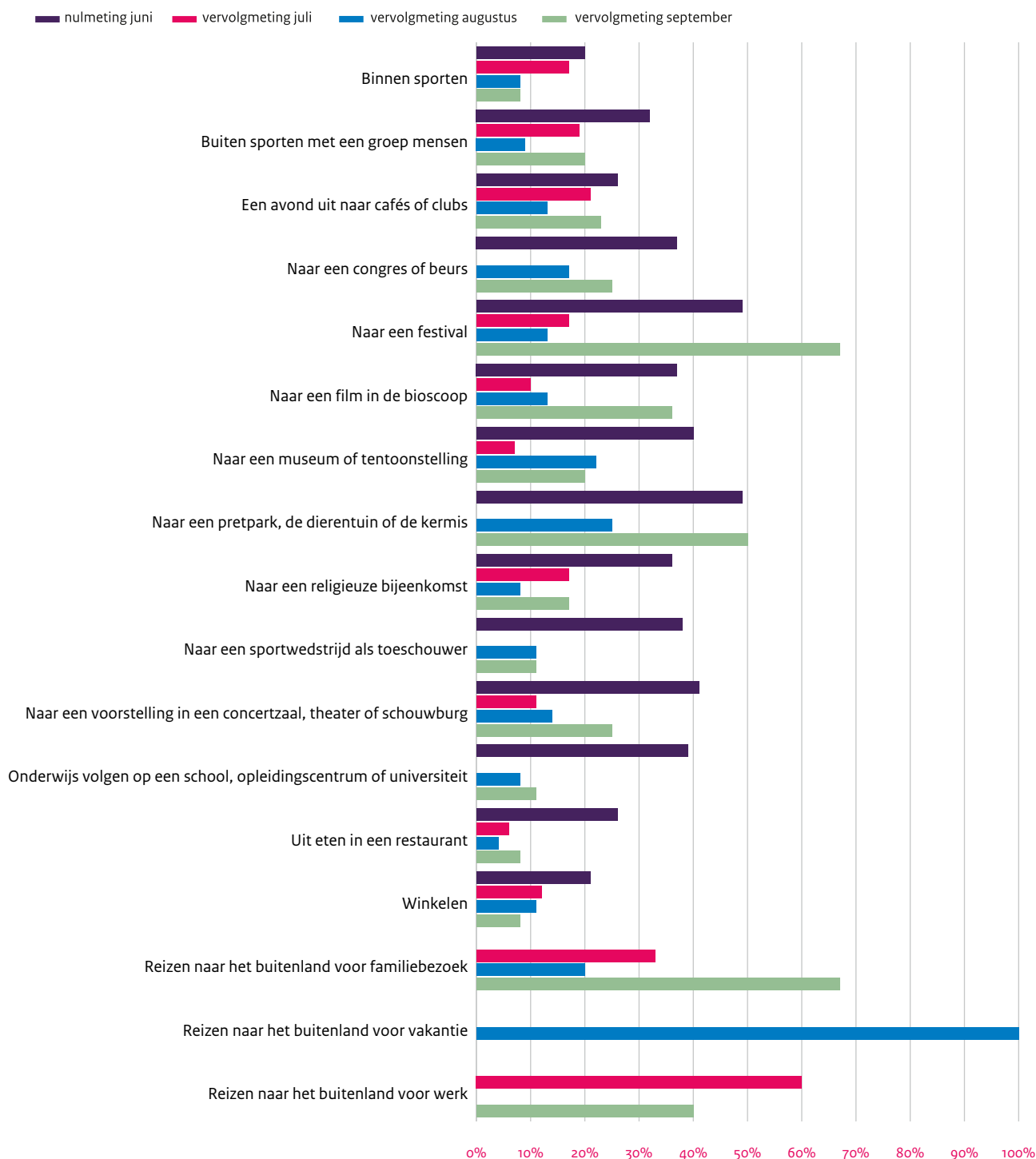
Figuur 10 Percentage dat bereid is te 'Testen voor Toegang' voor activiteiten van respondenten die zich hebben of willen laten vaccineren

Figuur 11 Percentage dat bereid is te 'Testen voor Toegang' voor activiteiten van respondenten die twijfelen of ze zich willen laten vaccineren

Figuur 12 Percentage dat bereid is te 'Testen voor Toegang' voor activiteiten van respondenten die zich niet willen laten vaccineren

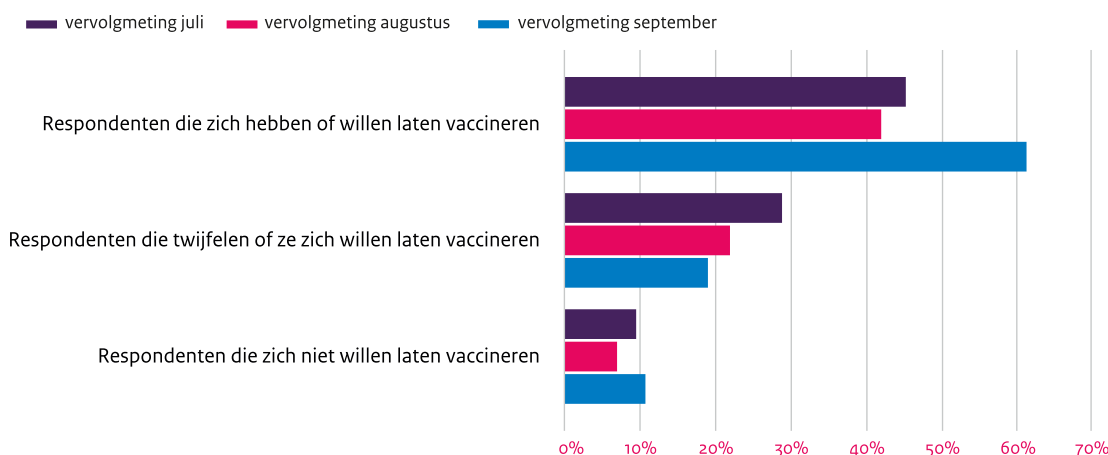
2.4.2 Meninge over rol coronatoegangsbewijs bij vaccinatiebereidheid

Alhoewel bij de start van de coronatoegangsbewijs-aanpak geen sprake was van het verhogen van de vaccinatiebereidheid als beoogd indirect effect van het coronatoegangsbewijs, is het mogelijk versnellen van vaccineren als neveneffect na de persconferentie van minister-president Rutte en minister De Jonge op 14 september 2021⁸ onderdeel van het politieke en publieke debat geworden. Om die reden zoomen we in deze rapportage dan ook kort op dit vraagstuk in.

⁸ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/mediateksten/2021/09/14/letterlijke-tekst-persconferentie-minister-president-rutte-en-minister-de-jonge-14-september-2021>

Respondenten is gevraagd of zij verwachten dat het coronatoegangsbewijs (in de vragenlijst geformuleerd als 'CoronaCheck') de vaccinatiebereidheid onder Nederlanders verhoogt. Van de gevaccineerden is bij de laatste meting in september een ruime meerderheid van meer dan 60% het eens of zeer eens met deze stelling, waar dit in de metingen van juli en augustus iets meer dan 40% was. Bij respondenten die twijfelen over of ze zich willen laten vaccineren, nam het percentage af dat het eens was met de stelling, naar onder de 20% in de meting van september. Onder respondenten die zich niet willen laten vaccineren is de verwachting dat CoronaCheck de vaccinatiebereidheid verhoogt nog lager: zo'n 10% verwacht dit.

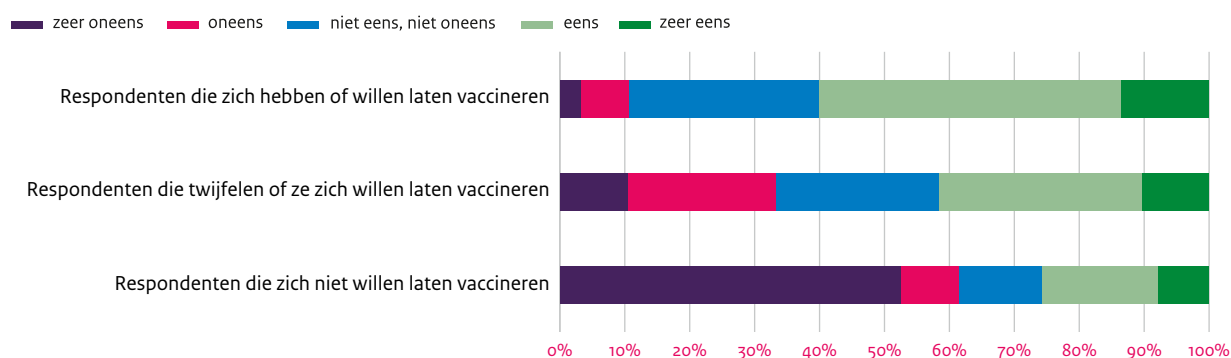
Figuur 13 Percentage van respondenten dat het eens en zeer eens is met de stelling 'CoronaCheck verhoogt de vaccinatiebereidheid onder Nederlanders', uitgesplitst naar vaccinatiestatus

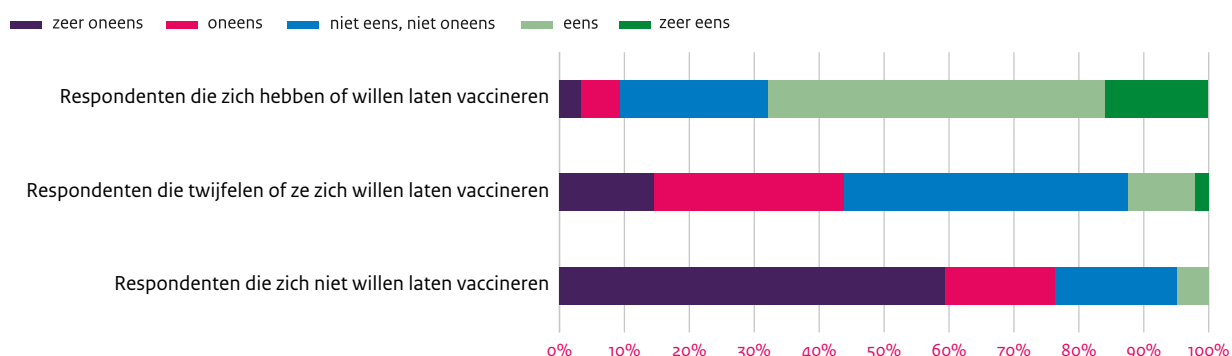
Als we kijken naar meningen over de rol van het breder invoeren van het coronatoegangsbewijs bij vaccinatiebereidheid, komt eenzelfde beeld naar voren. Figuur 13 en Figuur 14 tonen grote verschillen in zienswijze aan tussen gevaccineerden en niet-gevaccineerden. Van de respondenten die gevaccineerd zijn of dat willen doen denkt een ruime meerderheid dat het breder invoeren van een coronatoegangsbewijs ongevaccineerde mensen zal stimuleren zich te laten vaccineren (ruim 60%). Tegelijkertijd was ook bijna 80% van de respondenten het (zeer) eens dat dit ervoor zal zorgen dat ongevaccineerde mensen zich verplicht zullen voelen zich te laten vaccineren.

Respondenten die twijfelen over of ze zich laten vaccineren of die zich niet willen laten vaccineren hebben andere verwachtingen van de rol van het coronatoegangsbewijs in relatie tot de vaccinatiebereidheid. Van de twijfelaars staat een grote groep (meer dan 40%) neutraal tegenover de stelling dat het breder invoeren van het coronatoegangsbewijs leidt tot dat ongevaccineerden zich laten vaccineren. Onder deze groep zijn er meer respondenten die verwachten dat bredere invoering van het coronatoegangsbewijs leidt tot dat ongevaccineerden zich verplicht voelen zich te vaccineren, maar ook dit levert een verdeeld beeld op. Onder respondenten die zich niet willen laten vaccineren is een duidelijke meerderheid van ongeveer 75% het (zeer) oneens met de stelling dat bredere inzet van het coronatoegangsbewijs ertoe leidt dat ongevaccineerden zich wel laten vaccineren. De stelling over of bredere inzet van het coronatoegangsbewijs leidt tot dat ongevaccineerden zich verplicht voelen om zich te vaccineren geeft een genuanceerder beeld: zo'n 25% is het (zeer) eens met deze stelling, maar ook hier is ruim 60% het (zeer) oneens met deze stelling.

Figuur 14 Mening over stelling 'Als op meer plekken een coronatoegangsbewijs verplicht is om toegang te krijgen, zullen ongevaccineerde mensen zich verplicht voelen om zich te laten vaccineren' (vervolgmeting september, naar vaccinatiestatus)

Figuur 15 Mening over stelling 'Als op meer plekken een coronatoegangsbewijs verplicht is om toegang te krijgen, zal dit ongevaccineerde mensen stimuleren om zich te laten vaccineren' (vervolgmeting september, naar vaccinatiestatus)

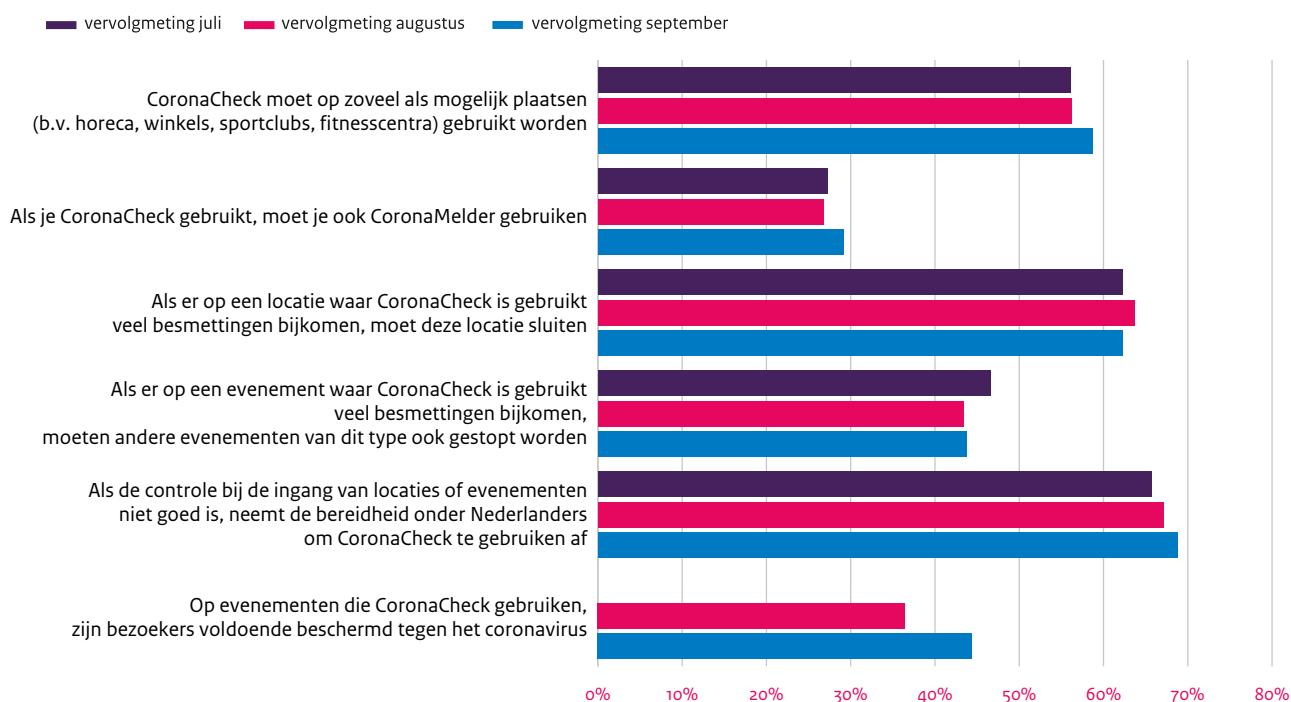
2.4.3 Overige verwachtingen van CoronaCheck naar vaccinatiestatus

Gevaccineerden en niet-gevaccineerden verschillen niet alleen in hun meningen over testbereidheid en vaccinatiebereidheid, maar over meer verwachtingen ten aanzien van CoronaCheck. Ook hier is onderzocht hoe de vaccinatiestatus van respondenten de houding ten opzichte van CoronaCheck en aspecten van CoronaCheck van respondenten beïnvloedt (zie Figuur 15, Figuur 16 en Figuur 17). Hieruit blijkt dat respondenten die gevaccineerd zijn of zich willen laten vaccineren beduidend positiever staan ten aanzien van deze aspecten, dan twijfelaars en niet-gevaccineerden. Voor respondenten die zich willen laten vaccineren of gevaccineerd zijn worden de houdingen iets positiever als we de metingen van juli tot en met september met elkaar vergelijken. Belangrijk om te vermelden is het verband tussen een goede controle bij de ingang en de bereidheid om CoronaCheck te gebruiken. Is deze controle niet goed, neemt de bereidheid om CoronaCheck te gebruiken af, aldus de respondenten die gevaccineerd zijn of voornemens zijn zich te vaccineren. Tevens is er in meerderheid steun voor het uitbreiden van het gebruik van CoronaCheck op zoveel mogelijk plaatsen en is de verwachting van de meerderheid dat CoronaCheck de vaccinatiebereidheid verhoogt.

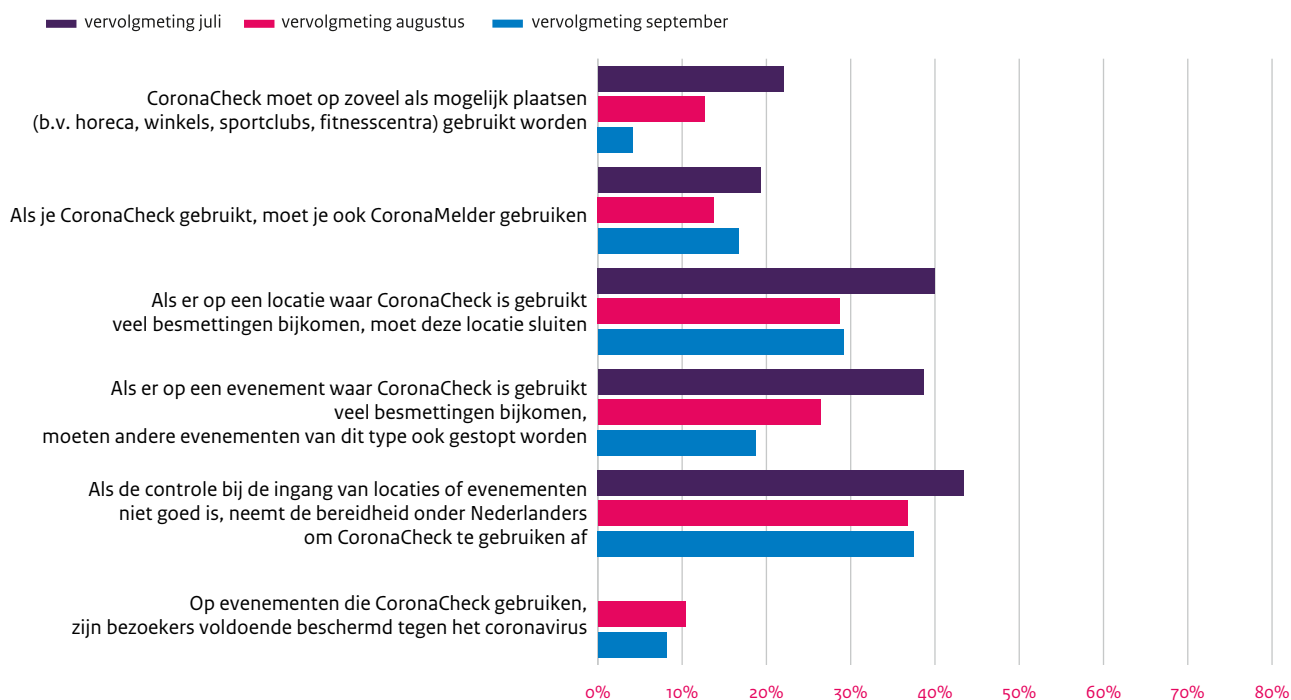
Onder twijfelaars met betrekking tot vaccinatie was de houding ten aanzien van CoronaCheck bij de start van de evaluatie een stuk negatiever, en wordt over tijd nog negatiever. Zo vond in september nog geen 5% van deze groep dat CoronaCheck op zoveel mogelijk plaatsen gebruikt moest worden. Wel vond door de tijd heen rond 40% dat als de controle bij de ingang niet goed is, de bereidheid om CoronaCheck te gebruiken ook afneemt.

Onder niet-gevaccineerden zij veel standpunten nog negatiever. In september vond slechts 4% van deze groep dat CoronaCheck op zoveel mogelijk plaatsen moet worden ingezet. Bovendien vond slechts 2% van deze groep dat als CoronaCheck wordt gebruikt bij evenementen, de bezoekers voldoende beschermd zijn tegen het coronavirus. Dit in tegenstelling tot de wel-gevaccineerden. Van die groep vond in september meer dan 40% dat bezoekers van een evenement voldoende beschermd zijn tegen het coronavirus als CoronaCheck wordt gebruikt bij dat evenement.

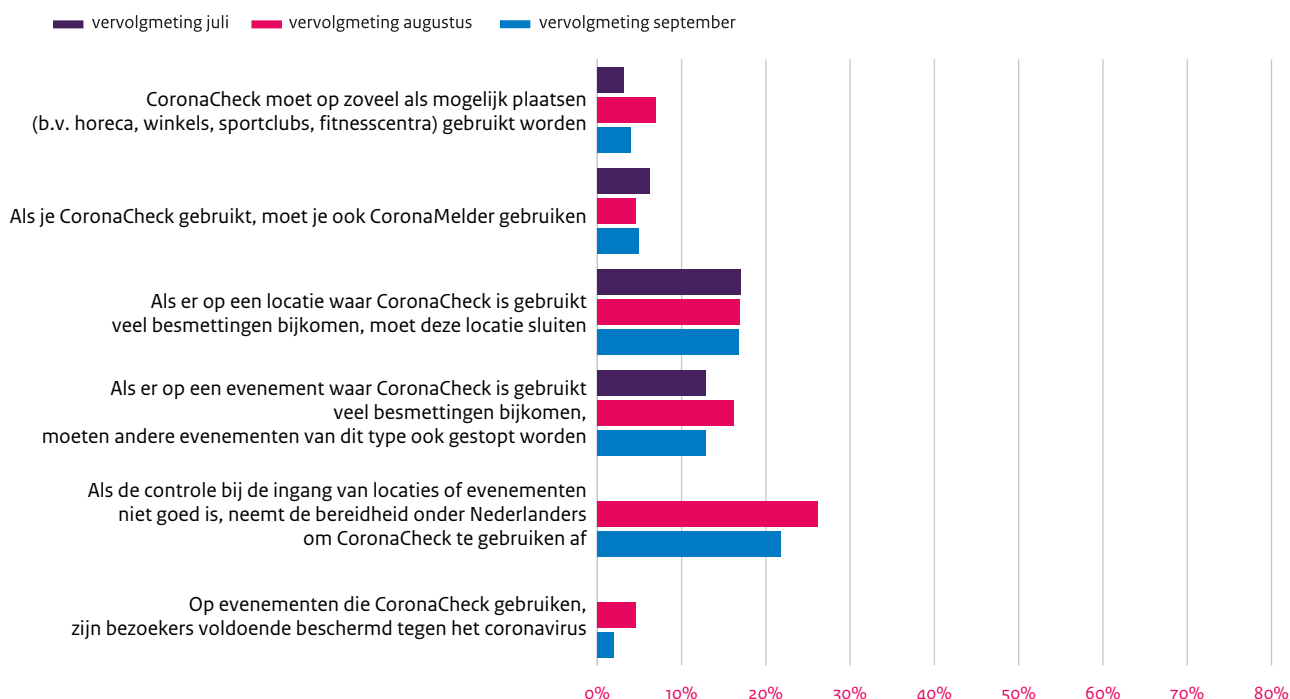
Figuur 16 Percentage respondentens eens of zeer eens met stelling over CoronaCheck, van respondenten die zich hebben of willen laten vaccineren

Figuur 17 Percentage respondentens eens of zeer eens met stelling over CoronaCheck, van respondenten die twijfelen of ze zich willen laten vaccineren

Figuur 18 Percentage respondentens eens of zeer eens met stelling over CoronaCheck, van respondentens die zich niet willen laten vaccineren

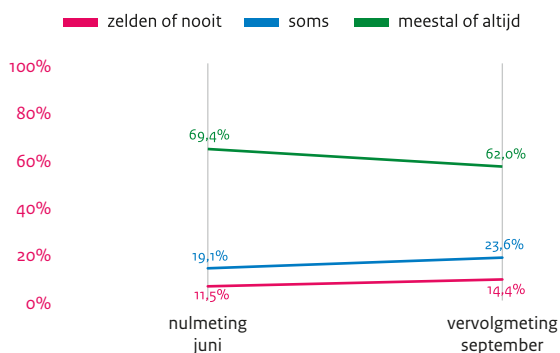
Tot slot is gevraagd naar meningen over maatschappelijke verdeeldheid. Iets meer dan de helft (51,8%) vond dat meer vrijheden geven op basis van een coronatoegangsbewijs tot verdeeldheid in de samenleving leidt, en 32,2% vond het onrechtvaardig.

2.5 Niet beoogde effecten

2.5.1 Verslapping compliance nog geldende maatregelen

Gedurende de maanden juni tot en met september is het aandeel respondentens dat aangeeft zich meestal of altijd aan de aanbevolen voorzorgsmaatregelen te houden gedaald van rond de 70% tot 62%, en het aantal respondentens dat zich soms dan wel zelden of nooit aan de maatregelen houdt gestegen.⁹ De trends zijn vergelijkbaar tussen de totale populaties per meting (zie Figuur 18; boven) en de 1095 respondentens die aan alle vier de metingen hebben deelgenomen (zie Figuur 18; onder).

Figuur 19 Houden aan maatregelen over tijd, totale populatie per meting

⁹ De vragen over zich houden aan voorzorgsmaatregelen zijn alleen in de nulmeting (juni) en de derde vervolgmeting (september) gesteld.

2.5.2 Uitsluiting of stigmatisering

Volgens de ANBO en PHAROS is er bij de invoering van het coronatoegangsbewijs te weinig aandacht voor mensen die minder geletterd of digitaal vaardig zijn, waardoor het risico ontstaat dat deze groep minder toegang heeft tot sociale activiteiten. Mensen vinden de grote hoeveelheid tekstuele informatie moeilijk te begrijpen, ervaren stress door de beperkte keuzemogelijkheden en hebben beperkt vertrouwen in de overheid. Voor veel mensen die moeite hebben met digitale applicaties is onduidelijk hoe de papieren procedure werkt, hier is moeilijk informatie over te vinden. Niet iedereen heeft toegang tot hulp uit het persoonlijke sociale netwerk. Belangenbehartigers van deze groep, zoals bibliotheken, de ouderenbond en stichting PHAROS geven aan weinig betrokken te zijn geweest bij het opzetten van CoronaCheck. Uit de publieksvragenlijst van de procesevaluatie komt ook naar voren dat een substantieel deel van de bevolking bang is dat CoronaCheck leidt tot een tweedeling in de maatschappij.

2.5.3 Misbruik van CoronaCheck

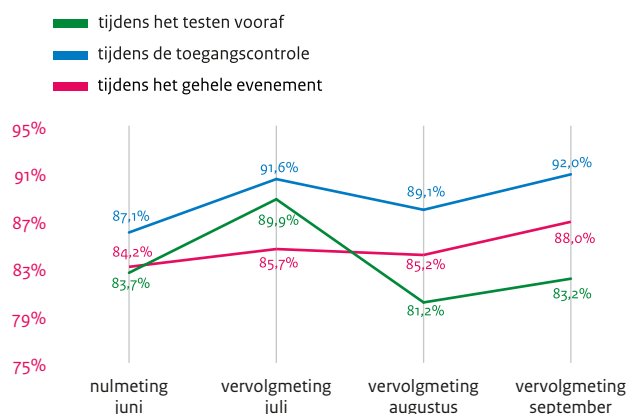
In de beginperiode ging er bij het gebruik van CoronaCheck op locaties en evenementen het een ander minder goed. Veldobservaties bevestigen dat horecagelegenheden en organisatoren van evenementen beperkt controleren op legitimatie. Handhaving blijkt dus een groot knelpunt, wat tevens wordt ondersteund door het onderzoek met de inzet van mystery guests.

Uit het kwalitatieve onderzoek naar signalen van fraude bij BCO-medewerkers van de GGD komt het beeld naar voren dat er diverse vormen van fraude voorkomen. Zo gaan mensen ondanks klachten of zelfs een positieve test toch op reis of naar een Testen voor Toegang-evenement omdat zij door volledige vaccinatie een QR-code hebben. Tevens zijn er signalen van mensen die een negatieve test na een positieve test hadden en zo op pad konden, of een kennis hebben laten testen op naam van iemand anders, om zo een negatieve testuitslag te hebben ondanks klachten. Het vooruitzetten van de datum van de telefoon zodat een herstelbewijs eerder kan worden opgehaald in CoronaCheck is tevens gesignaleerd. Andere signalen van fraude waren het aanpassen van non-covid-verklaringen via webapps of het zelfstandig aanmaken van QR-codes en via internet verspreiden, het thuis aanvullen van persoonsgegevens in het gele boekje en het aannemen van een vaccinatiebewijs op locatie zonder gevaccineerd te zijn.

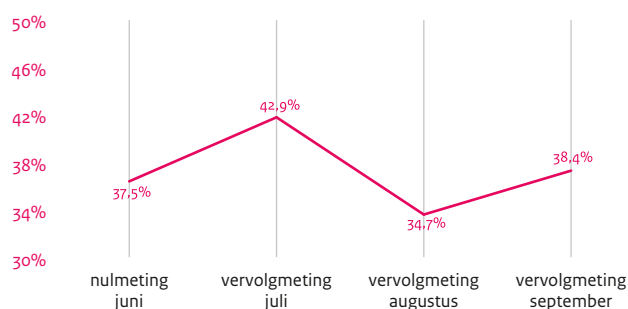
Toch geeft gedurende alle metingen van het deelonderzoek naar testbereidheid een grote meerderheid (>80% van de respondenten die naar een CoronaCheck evenement zijn geweest) aan zich volledig aan alle regels en maatregelen te hebben gehouden bij het testen vooraf, bij de toegangscontrole en tijdens het evenement (Figuur 19). Wel denkt een gedeelte van deze groep dat het (zeer) makkelijk zou zijn om zonder testresultaat het bezochte evenement te bezoeken (Figuur 20).

Maar een klein gedeelte (1,7%-2,3%) van de respondenten geeft aan dat zij in de afgelopen 4 weken zonder een eigen QR-code naar een testevenement zijn geweest. Deze respondenten blijken het vaakst minimaal één keer zonder een QR-code ergens te zijn binnengekomen. Een afnemend aandeel geeft aan een valse QR-code of de QR-code van iemand anders te hebben gebruikt (Figuur 21). Een groter percentage, zo'n 4,2-4,5% van de steekproef, geeft aan personen te kennen die zonder een eigen QR-code naar een testevenement zijn geweest. Ook hier blijkt dit voornamelijk te gaan om het kennen van personen die zonder QR-code zijn binnengekomen, terwijl de andere opties over tijd minder vaak voorkomen (Figuur 22).

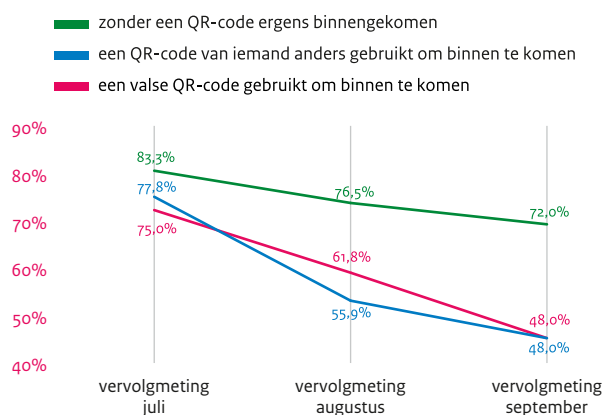
Figuur 20 Percentage respondenten dat aangaf zich aan alle regels te hebben gehouden tijdens evenement waar ze zijn geweest

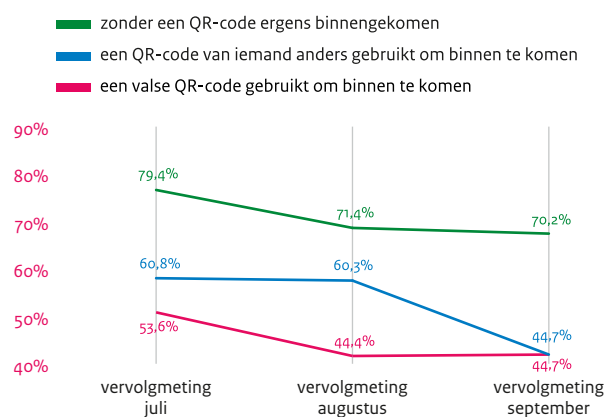
Figuur 21 Percentage respondentent dat aangaf dat het (zeer) makkelijk zou zijn om zonder coronatoegangsbewijs het evenement waar ze zijn geweest te bezoeken

Figuur 22 Minimaal 1x zelf een van volgende activiteiten uitgevoerd (LET OP: alleen gevraagd aan personen die zonder eigen QR-code naar een Testen voor Toegang-evenement zijn geweest)

Figuur 23 Kent u minimaal 1 persoon die een van volgende activiteiten heeft uitgevoerd? (LET OP: alleen gevraagd aan personen die iemand kennen die zonder eigen QR-code naar een Testen voor Toegang-evenement is geweest)

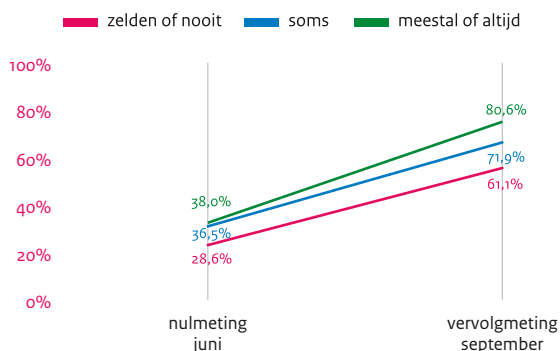

2.6 Gebruikerskenmerken

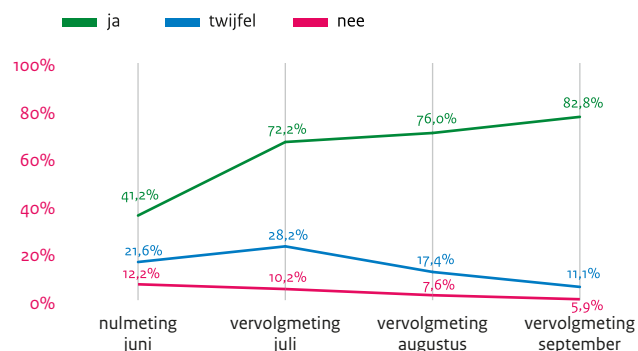
2.6.1 Drijvers en drempels ten aanzien van adoptie en gebruik CoronaCheck

Het gebruik van CoronaCheck varieerde daarnaast met het zich houden aan maatregelen, vaccinatie en vertrouwen in de overheid. Mensen die aangaven zich meestal of altijd aan de voorzorgsmaatregelen te houden hadden de app vaker op hun telefoon geïnstalleerd, oplopend van 38,0% in juni tot 80,6% in september (zie Figuur 23). Ook mensen die aangaven zich te hebben of willen laten vaccineren hebben CoronaCheck vaker geïnstalleerd. Dit loopt over tijd op van zo'n 41,2% in juni tot 82,8% in september. Onder de personen die twijfelen of geen vaccin willen zijn deze percentages gedaald (zie Figuur 24). Mensen met een hoog vertrouwen in de overheid bij de bestrijding van de coronacrisis hadden ook vaker de app op hun telefoon geïnstalleerd, oplopend van 41,1% in juni tot 84,1% in september (zie Figuur 25).

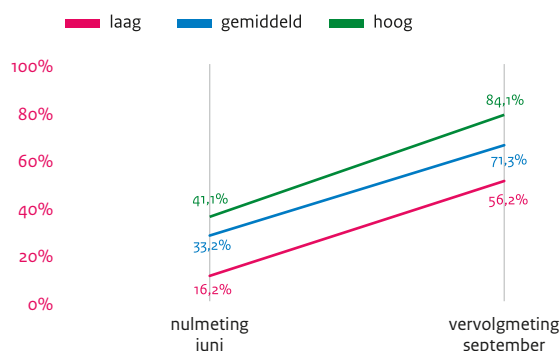
Figuur 24 CoronaCheck geïnstalleerd op telefoon naar de mate van het zich houden aan de maatregelen, totale populatie per meting

Figuur 25 CoronaCheck geïnstalleerd op telefoon naar vaccinatiestatus, totale populatie per meting

Figuur 26 CoronaCheck geïnstalleerd op telefoon naar mate van vertrouwen in de overheid, totale populatie per meting

2.6.2 Kwaliteit van het proces van testaanvraag en controle

Het proces van “Testen voor Toegang” werd in de periode mei en juni over het algemeen als duidelijk ervaren, maar met name de papieren procedure was destijds nog niet goed bekend bij de beoogde doelgroep van minder digitaal vaardigen. Daarnaast bleken bedrijven het moeilijk te vinden om de juiste informatie te vinden over CoronaCheck en de daarbij horende regels. Op basis van de interviews en vragenlijst bleek dat de reis- en wachttijd voor testen als grootste drempel voor gebruik van CoronaCheck wordt ervaren. Tijdens de eerste fase van gebruik van CoronaCheck werden veel capaciteitsproblemen gemeld, terwijl diverse teststraten die op basis van dit onderzoek wel beschikbaar bleken te zijn, nog niet aangesloten waren. De storing bij “Testen voor Toegang” zorgde voor extra wachttijd en er werden meldingen gemaakt van vertraagde of foutieve testuitslagen. Ook de aansluiting tussen de GGD’s en commerciële teststraten met het oog op bron- en contactonderzoek bleek in de periode mei en juni nog onvoldoende.

2.6.3 Communicatie omtrent CoronaCheck

Uit de evaluatie komt naar voren dat het niet altijd duidelijk is wat de beweegredenen en verwachte effecten van “Testen voor Toegang” en CoronaCheck zijn, veel mensen verwachten bijvoorbeeld dat testen na volledige vaccinatie overbodig is. De doelen, aanpak, omstandigheden en tijdsduur van CoronaCheck werden in ieder geval tot dat moment in de evaluatie nog onvoldoende helder gecommuniceerd. Bovendien was het met name voor bedrijven niet duidelijk bij welke partijen informatie over deelname en gebruik van CoronaCheck kan worden gevonden.

3. Conclusies

De drie deelonderzoeken leverden reeds gedurende de evaluatieperiode regelmatig inzichten op die gedeeld zijn met het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en die via het ministerie zijn gecommuniceerd aan de Tweede Kamer middels twee tussenrapportages in juli en augustus 2021.

Nu de deelonderzoeken volledig zijn afgerond, leveren ze ook drie overkoepelende inzichten op. Deze worden hieronder verder toegelicht. De overkoepelende inzichten gaan over:

- Draagvlak voor CoronaCheck als coronatoegangsbewijs bij Testen voor Toegang;
- Testbereidheid in relatie tot Testen voor Toegang;
- Handhaving en controle van CoronaCheck als coronatoegangsbewijs bij Testen voor Toegang.

3.1 Draagvlak voor CoronaCheck

Het eerste overkoepelende inzicht betreft het draagvlak voor CoronaCheck als coronatoegangsbewijs bij Testen voor Toegang. Wat het draagvlak betreft, valt op dat steeds meer mensen bekend zijn met CoronaCheck en CoronaCheck zijn gaan gebruiken als coronatoegangsbewijs (zie 3.2, Figuur 1, Figuur 2 en Figuur 3). Daarnaast zijn veel mensen die gevaccineerd zijn bereid om zich te laten testen voor uiteenlopende activiteiten, dat geldt het sterkst voor internationale reizen en grotere evenementen (zie 3.4.1, Figuur 10). Bovendien vindt iets meer dan de helft van de mensen die gevaccineerd zijn dat CoronaCheck op zoveel mogelijk plaatsen gebruikt moet worden (zie 3.4.3, Figuur 16).

Aan het begin van de evaluatie kwam aan het licht dat er substantiële groepen burgers en bedrijven waren die niet kunnen omgaan met CoronaCheck, bijvoorbeeld vanwege laag-geletterdheid of lage digitale vaardigheid of door moeilijk vindbare informatie. Hier zijn inmiddels diverse verbetering op doorgevoerd, waaronder het papieren coronatoegangsbewijs en hulp via openbare bibliotheken en ouderbonden.

Wat betreft het 'niet kunnen omgaan met CoronaCheck' geldt dat zeker in de beginperiode weinig aandacht was voor het gebruik van het coronatoegangsbewijs voor groepen mensen die minder geletterd en/of minder digitaal vaardig zijn, aldus de ANBO en PHAROS. Dat kan in ieder geval als ongewenst effect hebben dat deze groepen deels of volledig worden uitgesloten van sociale activiteiten of voor deelname aan bepaalde sociale activiteiten afhankelijk worden gemaakt van anderen die wel digitaal vaardig zijn. Deze groepen vinden bijvoorbeeld de grote hoeveelheid tekstuele informatie moeilijk te begrijpen, en hebben vaak beperkt vertrouwen in de overheid. Voor veel mensen die moeite hebben met digitale applicaties was onduidelijk hoe de papieren procedure werkt. Men ervaarde het als moeilijk om informatie hierover te vinden. Niet iedereen heeft bovendien toegang tot hulp uit het persoonlijke sociale netwerk voor het verkrijgen van een papieren of digitaal coronatoegangsbewijs, of aarzelt hiervoor hulp te vragen. Ondertussen is er meer aandacht voor deze groepen en hun problematiek en wordt er met belangenbehartigers, zoals bibliotheken, de ouderbond en stichting PHAROS wordt samengewerkt om de problemen te lijf te gaan.

Er is ook een groep die geen gebruik wil maken van het coronatoegangsbewijs om principiële redenen. Dit geldt het sterkst voor mensen die niet gevaccineerd zijn of voor mensen die nog twifelen over vaccinatie. Zo vinden de meeste mensen binnen deze twee groepen niet, in tegenstelling tot de groep die gevaccineerd is, dat CoronaCheck op zoveel mogelijk plaatsen moet worden ingezet (zie 3.4.3, figuren 15, 16 en 17). De eerste twee groepen zijn ook beduidend minder bereid om zich te laten testen om toegang te krijgen tot activiteiten (zie 3.4.1, figuren 10 en 11). Deze groepen zijn gedurende de meetperiode in omvang kleiner geworden maar lijken langzaam in omvang te stabiliseren, wat zou betekenen dat er een groep van 10-15% van de bevolking overblijft die zich waarschijnlijk niet zal laten vaccineren. Daarover meer in de sectie 'Testbereidheid in relatie tot Testen voor Toegang'.

Tussen juni en september zijn mensen op veel aspecten van Testen voor Toegang minder positief geworden. Zo nam het percentage dat (zeer) positief was over het plannen van een afspraak voor een test, de reistijd naar de testlocatie en het afnemen van de test aanzienlijk af. De tevredenheid over wachttijd, controle en communicatie rond het evenement bleven redelijk stabiel, maar over de controle op de coronamaatregelen liep de tevredenheid wat terug. Desondanks was men over het algemeen (zeer) positief over een bezocht evenement en het eigen gevoel van veiligheid (zie 3.2).

Een zeer grote meerderheid van bezoekers aan een CoronaCheck evenement geeft bovendien aan zich volledig aan alle regels en maatregelen te hebben gehouden bij het testen vooraf, bij de toegangscontrole en tijdens het evenement (zie 3.2, pag. 9). Een belangrijk punt van aandacht hierbij is wel dat een substantieel deel van de bevolking bang is dat CoronaCheck leidt tot een tweedeling in de maatschappij (zie 3.4, pag. 27). Bij het vraagstuk over tweedeling kan onderscheid worden gemaakt in twee verschillende aspecten. Ten eerste gaat het over groepen mensen die niet meekomen omdat ze niet kan omgaan met CoronaCheck, bijvoorbeeld omdat ze onvoldoende digitaal vaardig zijn. Anderzijds gaat het om groepen mensen die niet meekomen omdat ze niet of minder bereid zijn om zich te laten testen voor het coronatoegangsbewijs, of die zich niet willen laten vaccineren voor een coronatoegangsbewijs. Laatstgenoemde kan

ook gaan om mensen die zich niet willen laten vaccineren omdat hun gezondheid dat niet toestaat.

Tot slot nog het draagvlak voor het betalen voor de testen via Testen voor Toegang. Het aantal mensen dat niet wil betalen voor Testen voor Toegang voor een activiteit die ze graag doen, was aan het einde van de zomer enigszins hoger dan aan het begin van de zomer. Dat geldt voor alle activiteiten die mensen graag doen (zie 3.4.1, tabel 2). Een mogelijke verklaring hiervoor is de toegenomen vaccinatiegraad en het gegeven dat 'volledig gevaccineerd zijn' ondertussen een grondslag is geworden voor het coronatoegangsbewijs. Voorts bleek dat de bereidheid om te Testen voor Toegang afhankelijk is van de tijd en de hoogte van het bedrag die met testen gemoeid zouden zijn (zie 3.4.1).

3.2 Testbereidheid in relatie tot Testen voor Toegang

Een van de beoogde effecten van CoronaCheck als digitale ondersteuning van het coronatoegangsbewijs is dat het bijdraagt aan de testbereidheid van mensen. Omdat bij het starten van deze evaluatie ook de vaccinatiecampagne langzaam maar zeker op stoom begon te komen, en het voor de hand lag en ligt dat vaccinatiestatus op een of andere wijze samenhangt met de mate van testbereidheid, zijn in de evaluatie ook (anoniem) vragen rondom de vaccinatiestatus gesteld. Hierdoor was het mogelijke om in de analyses een driedig onderscheid te maken in testbereid voor het coronatoegangsbewijs naar of 1) men gevaccineerd was, 2) niet gevaccineerd was, 3) of twijfelde over vaccinatie.

Wat opvalt, is dat mensen die gevaccineerd zijn veel sterker van mening zijn dat CoronaCheck bijdraagt aan testbereidheid dan mensen die niet gevaccineerd zijn (zie 3.4.1, Figuur 6 en Figuur 7). Daarnaast valt op dat er een hogere testbereidheid (in algemene zin, dus voor alle activiteiten) is bij mensen die gevaccineerd zijn dan bij mensen die niet gevaccineerd zijn (zie 3.4.1, Figuur 10, Figuur 11 en Figuur 12). Dat geldt zowel voor de mensen die twijfelen over vaccinatie als voor mensen die niet gevaccineerd willen worden. Verder valt op dat voor mensen die niet gevaccineerd zijn de testbereidheid voor veel activiteiten de afgelopen maanden verder daalde, op enkele uitzonderingen na. Voor reizen naar het buitenland voor familiebezoek en vakantie, en voor het bezoeken van een festival, pretpark, dierentuin of kermis steeg bij deze groep de bereidheid om te testen voor het coronatoegangsbewijs (zie 3.4.1, Figuur 11 en Figuur 12).

De afgelopen maanden is een behoorlijk verschil ontstaan tussen de mensen die zich hebben of willen laten vaccineren enerzijds, en de resterende twijfelaars en mensen die zich niet willen laten vaccineren anderzijds. Als het gaat om het antwoord op de vraag hoe zich na de invoering van het coronatoegangsbewijs de testbereidheid ontwikkelde, kan in ieder geval worden gezegd dat er een hogere testbereidheid is onder mensen die gevaccineerd zijn dan onder mensen die niet gevaccineerd zijn. Daarbij kan voorts nog ook worden gesteld dat de testbereidheid onder de groep van gevaccineerde mensen de afgelopen maanden stabiel is gebleven, maar daalde onder de groep twijfelaars en mensen die zich niet willen laten vaccineren. Dat de testbereidheid stand lijkt te houden onder die groep is opvallend. Immers kan ook beredeneerd worden dat vaccineren de bereidheid om te testen voor het coronatoegangsbewijs juist doet verminderen.

3.3 Handhaving en controle van CoronaCheck

Een grote meerderheid van de mensen die in de afgelopen maanden naar een Testen voor Toegang of FieldLab evenement is geweest, geeft aan zich volledig aan alle regels en maatregelen te hebben gehouden bij het testen, bij de toegangscontrole en tijdens een evenement. Zoals aangegeven, is gedurende de maanden juni tot en met september het aandeel mensen dat aangeeft zich in het dagelijks leven meestal of altijd aan de aanbevolen voorzorgsmaatregelen te houden enigszins gedaald en is het aantal mensen dat zich soms dan wel zelden of nooit aan de maatregelen houdt enigszins gestegen (zie 3.2, pag. 9).

Een aanzienlijk deel van de mensen denkt dat het (zeer) makkelijk zou zijn om zonder coronatoegangsbewijs het evenement waar ze zijn geweest te bezoeken (zie 3.5.3, Figuur 21). Dit beeld wordt ondersteund door het mystery guest onderzoek. Uit dit deelonderzoek bleek namelijk dat, zeker in de beginperiode, veel misging bij de controle van het coronatoegangsbewijs aan de deur. Verreweg de meerderheid van de locaties die daartoe verplicht waren hadden controles ingericht, maar het vragen naar identificatie en het controleren van de identiteit van de toner van de CoronaCheck liet vaak te wensen over. De maanden erna zijn de controles weliswaar verbeterd, de controle van het identiteitsbewijs en vooral ook de controle op of de persoonskenmerken op het identiteitsbewijs overeenkomen met die op het getoonde scherm na het scannen van de QR-code kan nog steeds beter. Dat laat het mystery guest onderzoek duidelijk zien. Daarnaast kan niet onvermeld blijven dat dit ook regelmatig wordt onderstreept door voorvallen die al dan niet via de pers in de openbaarheid komen. Steeds vaker geldt dan ook de roep om strengere handhaving^{10 11 12} en buigen ook het ministerie van VWS en het

¹⁰ Zie bijvoorbeeld Feenstra, W. & Misérus, M. Nieuwe coronamaatregelen zonder handhaving zijn zinloos, stelt het OMT. De Volkskrant. Geraadpleegd op 2 november 2021 op <https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/nieuwe-coronamaatregelen-zonder-handhaving-zijn-zinloos-stelt-het-omt-b3aa8e77/>

¹¹ Zie bijvoorbeeld Burgemeesters gaan coronabewijs strenger handhaven. BNR. Geraadpleegd op 2 november 2021 op <https://www.bnr.nl/nieuws/gezondheid/10457626/burgemeesters-gaan-coronabewijs-strenger-handhaven#:~:text=Het%20Veiligheidsberaad%20wil%20dat%20de,handhaving%20op%20het%20coronabewijs%20komen.&text=Volgens%20bronnen%20in%20Den%20Haag,op%20meer%20plekken%20ingevoerd%20worden.>

¹² Veiligheidsberaad (2021). Verzwaard maatregelenpakket helaas noodzakelijk. <https://www.veiligheidsberaad.nl/2021/11/02/verzwaard-maatregelenpakket-helaas-noodzakelijk-2/>

OMT zich over deze kwestie in het 128e OMT advies¹³.

In het vragenlijstonderzoek gedaan onder de bevolking onder mensen tussen de 18 en 70 jaar, gaf slechts een zeer beperkt aantal mensen aan de afgelopen periode geen QR-code, een valse QR-code of de QR-code van iemand anders te hebben gebruikt (zie 3.5.3, pag. 28). Deze groep is enerzijds door de tijd heen steeds kleiner geworden. Anderzijds gaat het bij de laatste meting in september nog steeds om een groep respondenten van tussen de 1,7% tot 2,3%. Aangezien er in Nederland afgerond 11,9 miljoen mensen wonen die tussen de 18 en 70 jaar oud zijn, leidt dit onderzoeksresultaat tot een voorzichtig, indicatief beeld¹⁴ dat zegt dat er mogelijk enkele tienduizenden mensen fraude of misbruik plegen met CoronaCheck. Dit beeld sluit aan bij de berichtgeving in de media tijdens de afrondende fase van dit onderzoek¹⁵ over hoe en hoeveel vervalste QR-codes er werden gedeeld.

Het is om twee redenen van belang dat fraude voortdurend wordt aangepakt en dat er goed gecontroleerd wordt op zowel het bewijs van niet besmettelijkheid zelf (de 'groene vink') als het bijbehorende identiteitsbewijs. De eerste en meest voor de hand liggende reden is dat met een fraudebestendige en goede toegangscontrole de kans op besmettingsrisicovolle ontmoetingen verder omlaag wordt gebracht, waarmee de samenleving voor samenkomsten van groepen mensen relatief veilig open kan blijven. De tweede reden is dat een ruime meerderheid (iets meer dan 60%) vindt dat slechte controles bij de ingang van activiteiten het draagvlak voor CoronaCheck negatief zouden kunnen beïnvloeden. Bovendien vindt een ruime meerderheid (een kleine 60%) dat Testen voor Toegang-locaties waar veel besmettingen bijkomen gesloten moeten worden. Hieruit kan de conclusie worden getrokken dat fraudebestrijding en goede controle -en handhaving daarop- bijdraagt aan het draagvlak voor en de werking van het coronatoegangsbewijs. Het is in lijn hiermee van belang dat hierop wordt ingegrepen, zoals door de Minister van VWS wordt gedaan en dat hierover wordt gecommuniceerd¹⁶.

¹³ Zie <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/brieven/2021/11/01/advies-nav-128ste-omt>

¹⁴ Omdat er bij het lage percentage ook sprake is van een laag aantal respondenten (25 tot 36 over de verschillende metingen) dat positief antwoordde op vragen over fraude of misbruik in relatie tot CoronaCheck, en omdat er sprake is van zelfrapportage, beperken we ons enkel tot een voorzichtige indicatie en laten we een specifiekere inschatting achterwege.

¹⁵ Zie bijvoorbeeld <https://nos.nl/artikel/2404415-qr-codes-nog-steeds-breed-gedeeld-veel-malafide-codes-nog-niet-geblokkeerd>

¹⁶ Zie https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2021Z19662&did=2021D42108

4. Literatuurlijst

Ebbers, W.E., Exel, J. van, Hoof, J.J. van, Hooft, L. & Metting, E.I. (2021). Tussenrapportage CoronaCheck augustus 2021. Geraadpleegd op https://coronacheck.nl/media/Tussentijdse_rapportage_augustus_2021.pdf

Ebbers, W.E., Exel, J. van, Hoof, J.J. van, Hooft, L. & Metting, E.I. (2021). Tussenrapportage CoronaCheck juli 2021. Geraadpleegd op https://coronacheck.nl/media/Tussentijdse_rapportage_juli_2021.pdf

Exel, J. van & Bom, J. (2021). Onderzoek naar de testbereidheid van Nederlanders. Rotterdam: Erasmus School of Health Policy & Management

Hoof, J.J. van (2021). Compliance checks CTB CoronaCheck. Enschede: Twente Research

Metting, E.I., Noort, A.C., Bouwhuis, C., Buitink, N., Burggraaf, A., Jonge, C. de, Peters, F., Wieringa, M. & Dassen, L. (2021). Onderzoeksrapport procesevaluatie CoronaCheck. Groningen: Rijksuniversiteit Groningen

Bijlage 1: tussenrapportage juli 2021

We verwijzen in dit rapport naar tussenrapportages, die van augustus is raadpleegbaar via https://coronacheck.nl/media/Tussentijdse_rapportage_juli_2021.pdf.

Bijlage 2: tussenrapportage augustus 2021

We verwijzen in dit rapport naar tussenrapportages, die van augustus is raadpleegbaar via https://coronacheck.nl/media/Tussentijdse_rapportage_augustus_2021.pdf.